Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 75. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 27-го БЕРЕЗНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 75. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MARCH 27, 1953. VOL. LXI

МАЄР ПРИЇХАВ НА ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ ЕВРОПИ І СХОДУ

Ню Йорк. — У середу пополудні прибув літаком французький прем'єр Рене Маєр в товаристві міністра закордонних справ Жоржа Бідо і численного штабу помічників на триденну конференцію з президентом Айзенгавером і його кабінетом для обговорення французьких політичних, економічних й військових справ в Европі й Індо-Китаї. Прем'єр і його товариство висіли на літовищі Військової Повітряної Служби з особистого літака президента Айзенгавера, Колумбайн, що його для них вислав президент. На вступі зустрінули французьких гостей віцепрезидент Річард М. Ніксон і секретар стейту Джан Фостер Доллес, як представники президента і були приготовані узяти їх безпосередньо на розмови до Білого Дому. Коли вашингтонські представники ждали на гостей серед зливного дощу на літовищі, з Вашингтону наспіла вістка, що розмови відбудуться не в Білому Домі, а на президентовому яхті Вільямсбург на ріці Потомак в четвер перед полуднем, де заповіджено теж святочне прийняття в честь гостей. Це державна візита французьких достойників, яка матиме важливе значення для свіжого наладнання відносин між Францією й Америкою, що досі були зв'язані тісною дружбою, як це пригадав віцепрезидент Ніксон, вітаючи гостей при вступі на американську землю. Прибувши до Америки, прем'єр Маєр сказав кореспондентам, що він буде працювати завзято для „об'єднання Атлантійської спільности" і для допомоги в боротьбі проти комунізму в Азії.

ФРАНЦУЗЬКІ ДЕРЖАВНІ МУЖІ В НЮ ЙОРКУ

Французький прем'єр Рене Маєр (в центрі) та міністер закордонних справ Жорж Бідо (зліва) приїхали літаком з Парижа до Ню Йорку, де зустрів їх на аеродромі французький амбасадор до Вашингтону Генрі Боннет. Прем'єр перед від'їздом до Вашингтону заявив, що він приїхав до Америки не на те, щоб „просити ще більше грошей," тільки щоб „нав'язати контакт з президентом Айзенгавером".

Запеклі бої за стратегічну позицію в Кореї

Сеул, Корея. — На західному секторі корейського фронту ведеться від кількох днів найбільш запекла битва за одну стратегічну гору, що опановує околицю на традиційному шляху інвазії на Сеул. Комуністи почали атаку великими силами й альянтські війська, головно частини американської Сьомої Дивізії, після перших спроб оборони, відступили з займаної ними стратегічної гори, залишаючи її червоним. Негайно після того альянтська авіяція впродовж дня й ночі почала сконцентроване бомбардування зайнятої комуністами гори, засипаючи її бомбами найрізніших калібрів та різної сили. Втрати в червоних в цій битві, яку вважається за найбільшу за останнього пів року, дуже високі. Виявляється, що альянтські війська й відступили з тою метою, щоб очистити терен для акції літаків. Вчора рано бомбардування гори продовжувалося, переплітаючись з гарматніми сальвами. Ген. Артур Друдо, командант Сьомої Дивізії, заявив коротко: „ми цю гору знову візьмемо, й то скоро."

ПРЕДСТАВНИК ЗДА В О.Н. ЗАСУДЖУЄ СОВЄТСЬКУ ТИРАНІЮ

Об'єднані Нації, Н. И. — Американський представник в Об'єднаних Націях, Генрі Кебот Ладж, виступив вчора в Політичному Комітеті з гострим засудом совєтської тиранії в самому Совєтському Союзі й в опанованих ним країнах та совєтської агресії у відношенні до зовнішнього світу. Відповідаючи на совєтські обвинувачення, що Америка, мовляв, організує підривну акцію в совєтських і підсовєтських країнах за гроші з фондів Акту Взаємної Безпеки. Ладж назвав низку загально відомих фактів про терор, переслідування й народовбивство в підсовєтських країнах та совєтської агресивної політики у відношенні до вільного світу. Свої злочини кремлівські володарі намагаються закрити залізною заслоною, але й через неї постійно продістаються втікачі, які приносять із собою страшні документальні потвердження совєтського терору і народовбивства. Клясичний приклад такого народовбивства стверджено теж в Конгресі З'єдинених Держав при розгляді масакри польських офіцерів в Катинському лісі. Ладж в дальшому навів низку доказів, що Совєтський Союз це справжня тюрма народів, ролю сторожів в якій грає панівна нація росіян. Ще сьогодні Совєти держать коло півтора мільйона невільників із західних країн, головно з Німеччини, Греції, Італії, Японії. Як довго продовжуватиме совєтський уряд свою народовбивчу політику, відгороджену від вільного світу залізною заслоною? — запитував американський представник. Він твердив, що Америка та інші вільні країни „тужать" за чесними переговорами з совєтським урядом і якщо сьогодні вільний світ продовжує своє озброєння та оборонну підготовку, то це виключно через совєтське становище та совєтську агресивну політику. Цю свою оборонну підготовку західний світ скріплюватиме аж до того часу, доки совєтські володарі не відступлять від своєї агресії та не припинять гноблення інших народів. Ладж згадав теж про примусову колективізацію та про інші терористичні заходи совєтського уряду проти підсовєтського населення. Понад 20 представників інших країн підтримували твердження Ладжа. Совєтські представники, теж від підсовєтської України й Білорусі, повторювали совєтського та сателітських репрезентантів, мовляв, Америка за гроші організує шпигунську й підривну діяльність в пісовєтських країнах. Дебати продовжуються.

Армія проти вирізнювання рас у школах

Вашингтон. — Білий Дім виявляє, що армія почала старання, щоб поодинокі стейти які втримують школи в постоях армії, покінчили з вирізнюванням рас у школі. Президентів пресовий секретар Джеймс К. Гаґерті, оповістив теж, що він погодився на покінчення расового питання у місяці вересні в останній школі, утримуваній федеральним урядом у постою армії, тобто у Форт Беннінґ, у стейті Джорджія. Хоч президент обіцяв полагодити цю справу під час передвиборчої кампанії, то вона виявляється не легкою до переведення тому, що не всі військові школи втримує федеральний уряд. За винятком згаданої школи в Форт Беннінґ, всі інші федеральні школи вже скасували расові різниці. У школах, утримуваних стейтами, зрівнання рас може бути переведене тільки за згодою стейтів, а це важко, особливо в південних стейтах, де панує традиційне упередження однієї раси проти одної.

Голосування над Боленом призначене на сьогодні

Вашингтон. — Горстка сенаторів під проводом Джозефа Р. МекКарті повела таку завзяту опозицію проти призначеного президентом на становище амбасадора до Москви Чарлза Е. Болена, що керівники Сенату мусіли погодитися на відкладення голосування над затвердженням Болена до п'ятниці. В обороні Болена виступили сильно сен. Роберт А. Тефт і сен. Джан Дж. Спаркман, які, переглянувши документи про минуле Болена в Федеральнім Слідчім Бюрі, заявили, що „його рекорд" чистий. МекКарті опирає свою опозицію проти Болена на обіцянці ген. Айзенгавера й секретаря стейту Доллеса, ще з передвиборчої кампанії, що вони проведуть в уряді, а особливо в департаменті стейту, чистку усіх прихильників напрямку колишнього секретаря стейту Діна Ачесона. На це пригадував теж сен. Стайлс Бріджес, який при цьому заявив, що він ставиться льояльно до президента Айзенгавера. Президент від себе пробує злагіднити опозицію, запросивши сенатора МекКарті й інших противників на перекуску до Білого Дому, в якій брало участь коло 200 визначних гостей, головно з-поміж членів Конгресу.

Корейський фронт забезпечений амуніцією

Ню Йорк. — Корабель, навантажений черговою пересилкою стрілен для Корейського фронту, отримав доручення змінити свій рейс і відвезти вантаж „у іншу частину світу". Одночасно стало відомим, що ще раніше у біжучому місяці, Пентаґон наказав затриматись іншим кораблям, що також мали відвезти стрільна до Кореї. Ці зарядження видано в зв'язку з зверненням Далекосхідньої Команди, яка вказала, що в Кореї тепер війська цілком забезпечені амуніцією і що дальше присилання її непотрібне. В додатку, корейські військові магазини настільки переповнені амуніційними запасами, що не можуть приймати чергових пересилок. — Мова йде насамперед про гарматні стрільна, що ними був навантажений і цей останній з затриманих кораблів. Звернення Далекосхідньої Команди, що її очолює ген. Марк Кларк і яка охоплює засягом діяльности Корейський півостров, викликало різнородні пояснення, поскільки воно суперечило недавньому твердженню ген. Ван Фліта про те, що фронт в Кореї відчував нестачу амуніції.

Похорон королеви-вдови Марії відбудеться 31 березня

Лондон. — Королева Єлисавета II зарядила, що похорон її бабусі королеви-вдови Марії відбудеться у вівторок 31 березня. Її похоронять поруч її чоловіка короля Юрія V. в каплиці св. Юрія в Віндсорі, після того, як її тіло лежатиме в труні в неділю і понеділок у Вестмінстерській залі, в найстаршій частині будинку, в якому тепер радить англійський парлямент. Королева Єлисавета II визначила тільки одномісячну жалобу, хоч жалоба після смерти короля Юрія VI, її батька, тривала чотири місяці, а раніше жалоби після смерти англійських королів тривали по шість місяців, а крім цього було ще 6 місяців півжалоби. Обидві палати англійського парляменту на коротких засіданнях вшанували померлу королеву Марію та висловили співчуття королівській родині. Прем'єр Черчил сказав такі слова: „Вона виглядала як королева, і вона діяла як королева. Її смерть залишає в наших серцях порожнечу, і наша нація не зможе заповнити цієї порожнечі". Голова опозиції Клемент Етлі хвалив королеву Марію за те, що вона старалася помогти англійському народові під час фінансової кризи. Аж тепер виявили, в який спосіб прийшло до названия англійського корабля „Квін Мері". Представники „Кунард Лайну" прийшли були 1934 р. до короля Юрія V та повідомляли його, що задумали назвати найбільший тоді корабель іменем „найблагороднішої англійської королеви". Вони мали на увазі бувшу королеву Вікторію. Король Юрій V відповів на їхні слова: „Їх королівська Високість дуже втішиться цією вісткою". І корабель дістав назву „Королева Марія".

Сховище — найпевніший захист від атомового нападу

Ню Йорк. — Генерал-лейтенант Кларенс Р. Гюбнер, директор цивільної оборони стейту Ню Йорк, заявив, що на підставі його досвіду з атомовим вибухом у Неваді 17 березня він переконаний, що дотеперішні приготування для охорони від атомової бомби в місті Ню Йорку зовсім доцільні. „Наші люди" — казав генерал — „не потребують жити в жаху, що кожен мусить умерти на випадок ворожого нападу. Не всі помруть. Якщо люди мають час сховатися до пивниці, або навіть скочити під стіл, або забігти до сховища, вони не будуть забиті". Він виявив, що з спостережень на полі вибуху в Неваді, можна бути певним, що сховища дають добру охорону, якщо вони не находяться безпосередньо під діянням вибуху. Ті вояки, що були віддалені на 3,500 стіп від „місця зеро", отже від наземного пункту, над яким вибухла бомба, вийшли зовсім без шкоди, твердив генерал. Одначе, після нападу, людей треба негайно вивести з сховищ, бо вони там загрожені різними недостачами — закінчив знавець цих справ.

Особливе піклування над хворим, що знає атомові таємниці

Сан Франсіско. — У одному з місцевих військових лічниць помер 36-літній інженер-хемік Вільям Твитчел. Дві доби після його смерти повідомлено про надзвичайні заходи обережности, що їх вжито під час лікування хворого. Хворий, як виявилося, був визначним фахівцем лабораторії радіювання при Каліфорнійському Університеті. Зацікавлений в атомовій ділянці, він посилено працював над цими, важливими з погляду оборонности країни питаннями. Занедужавши, він почав виявляти гострі прикмети психічної недуги, що доходила до нападів шалу, і його, на бажання Комісії Атомової Енергії в порозумінні з лікарською управою Армії, було взято для неврологічного обтяження до військового шпиталю, де він і помер. Вміщення хворого в військовій лічниці, було спричинене побоюванням, що він, в маячінні, під час високої лихоманки, може говорити про різні таємні справи. Обслуга приватної лічниці не давала б певности в дотриманні таємниць, тому хворого уміщено в військовому шпиталі, де його обслуговували перевірені пестунки. Ніякої особливої військової варти біля хворого не було. Лікарі не можуть вияснити, чи недуга В. Твитчела була викликана радіюванням, хоч подібний випадок з такою ж недугою вже був раз відмічений серед працівників тієї ділянки.

Югославія допускає чужий акційний капітал

Београд, Югославія. — Півофіційна югославська аґенція „Юґопрес" повідомляє, що настають дальші зміни в системі югославської господарки, яка досі була чисто комуністична. Югославський Державний секретаріят народної господарки допускає тепер можливість існування акційних спілок, в яких поруч домашнього капіталу міг би брати участь також закордонний акційний капітал. Це буде вже дальший „ухил" від соціялістичної господарки після того, як почали ліквідувати колгоспи та ввели визначування податків на основі зисків, а не так, як було досі, що податок визначували наперед, без огляду на те, як підприємство зможе працювати. Ще не знати, чи ті акційні спілки з закордонним капіталом будуть займатися збільшенням краєвої продукції, чи тільки торгівлею з закордоном. Деякі югославські підприємства вже почали переговори з чужими капіталістами, щоб зорганізувати ці мішані акційні підприємства.

Чеські втікачі потверджують спротив проти комунізму

Франкфурт, Німеччина. — Шість чехів, які недавно втекли на захід, захопивши чеський пасажирський літак, вважають, що 95% чехів пішли б їхніми слідами та „вибрали б волю", якщо б тільки могли. Розмовляючи з кореспондентами західної преси, вони потвердили масовий спротив проти комунізму в підсовєтських країнах, хоч сильний терор комуністичної поліції цей спротив придавлює. На запит кореспондентів, чому 23 інших подорожних з літака не скористали з нагоди та не „вибрали волі" разом з ними, втікачі вияснили обставиною, що кожний з цих подорожних цілком певно радо залишився б на волі, якби не те, що в Чехословаччині залишились їхні родини, що були б зліквідовані, якщо б ці не вернулись. Тимчасом представники чеської військової місії в Берліні все ще намарно намагаються дістати дозвіл на переїзд до Мюнхену, щоб відвідати втікачів та оглянути літак, що перебувають під американською охороною. Представник державного департаменту у Вашингтоні заявив, що дальшу долю літака і подорожних, які бажали б повернутись назад до Чехословаччини, американський уряд ще обмірковує. Діло в тому, що комуночеський уряд ще досі не дав задовольняючої відповіді на американські домагання відшкодування за збитий чеськими МІҐ-ами американський літак над західно-німецькою територією.

Аптекарі під судом за пересилання ліків під Совєти

Дітройт. — Два аптекарі поставлено в стан обвинувачення за те, що вони незаконно висилали ліки до країн поза залізною заслоною. Федеральний уряд каже, що вони робили це за порозумінням з комуністами, щоб помогти в постачанні рідкісних ліків до совєтами опанованих країн. Тюлі Джозеф Померанс і Джан Респондек станут перед судом за пересилання пеніциліни і ріміфону без отримання наперед належного дозволу від федеральної влади. Федеральні урядовці твердять, що це комуністи закликають людей і ЗДА висилати такі ліки до під-совєтських країн, бо там їх обмаль.

Шляхетний вчинок свідомого Союзовця

ІВАН ҐУРҐУЛА ПОЖЕРТВУВАВ $254.98 НА РОЗБУДОВУ „СОЮЗІВКИ"

Іван Ґурґула з Ню Йорку звернув через секретаря 204-го відділу УНСоюзу п. В. Гасія пересланий йому чек на 254.98 дол. як зворот готівки за його грамоту, складаючи рівночасно таку заяву: „Я, нижче підписаний Іван Ґурґула, б. член 204 відділу УНСоюзу в Ню Йорк і власник грамоти ч. 68496, отримавши чек зворотної суми на дол. 254.98, звертаю цей чек до УНСоюзу, як дар від мене на „Союзівку". Я вважаю, що ця інституція є конечно потрібна для нашого українського народу тут на американській землі і я думаю, що своєю скромною пожертвою я причинюся до дальшої розбудови тої корисної інституції."

Англійці пропонують Совєтам визначити день і місце переговорів про повітряну безпеку

Берлін. — Високий англійський комісар у Німеччині сер Айвон Кіркпатрік повідомив совєтського генерала Василя І. Чуйкова про те, що Англія готова до переговорів, щоб забезпечити безпеку літакам під час їхнього лету понад Німеччиною. Англія пропонує Совєтам визначити дату і місце переговорів. Цей англійський крок викликав здивування серед американських і французьких політиків, бо вони надіялися, що ці переговори відбудуться на ширшій основі і в них братимуть участь також представники ЗДА і Франції, бо Совєти атакували також і літаки цих держав.

Підвишка на підземці передбачена на липень

— Місто Ню Йорк, уступаючи під тиском стейтової легіслятури, складає пляни не тільки великих ощадностей, але й нових оплат в транспорті, щоб зрівноважити бюджет в наступному скарбовому році. Загально приймається думка, що підвищка ціни їзди на підземці до 15 центів прийде вже в липні, а після осінніх виборів на посадника, ціна їзди буде піднесена до 20 або навіть 25 центів. Критики міської адміністрації висувають закиди, що до варстатів для направок автобусів і ваґонів поприймано велику кількість робітників, які мало працюють. Це збільшує витрати міста, яких нема чим покрити.

Серед нюйоркських учителів є ще 1,000 комуністів

Вашингтон. — Д-р Вільям Джансен, суперінтендент шкіл у Ню Йорку, виявив на переслуханні сенатської комісії внутрішньої безпеки, що, на його думку, у нюйоркських школах залишилося на посадах ще 1.000 учительських сил, які визнають комуністичні засади. Ці учителі працюють у більшій частині в приватних школах і каледжах. Шкільна рада міста Ню Йорку прослідкує 180 учителів, запідозрених у комунізмі, говорив Джонсон, а решта очікує своєї черги, доки не буде промощений законний шлях. Одначе Джансон не вважає положення за трагічне, коли брати до уваги, що в нюйоркських школах працює 37,000 учительських сил в публічних школах, отже кількість запідозрених не більша як одна четвертина одного відсотка.

На переслуханні перед постійною сенатською слідчою комісією, що тепер залишається під головством сенатора МекКарті, складав свідчення Луї Буденц, кол. керівний редактор комуністичного щоденника „Дейлі Воркер". Він заявив, що „закриті комуністи" мабуть відповідальні за різні прокомуністичні книжки, що їх приміщено в різних закордонних бібліотеках, над якими має нагляд департамент стейту. Переглядаючи список авторів, він найшов між ними твори „принаймні 75 комуністів", твердив Буденц.

Чех дістав 20 років в'язниці за те, що говорив з англійцем

Об'єднані Нації, Н. И. — Британський представник в Об'єднаних Націях, сер Гледвин Джеб, вияснив вчора обставину, чому колишній чеський підсекретар в міністерстві закордонних справ Вавру Гайду дістав в недавньому процесі в Празі за „зраду" 20 років ув'язнення. Під час процесу цьому обвинуваченому закидувано зв'язок власне з Джебом, а цей зв'язок полягав в тому, що сер Гледвин Джеб під час мирової конференції в Парижі в 1946 р. перекинувся з цим обвинуваченим кількома словами, випивши з ним чарку вина. Джеб твердить, що Гайду був „запаленим комуністом", а його єдиним злочином могло бути те, що „він дозволив західному дипломатові віднестись до нього, як до людської істоти".

Пошируюють совєтсько-китайський торговельний договір

Москва. — Повідомляють, що представники комуністичного Китаю підписали в Москві новий торговельний договір, яким поширюється виміну товарів між обидвома країнами. Совєти допоможуть Китаєві в будові електричних станцій, копалень, в металюргії і в хемічному промислі. Китай даватиме Совєтам: легкі металі, риж, рослинну оливу, м'ясо, тютюн, овочі, юту, вовну, сирий шовк та шовкові матеріяли й інші продукти.

ЗМЕНШАТЬ КІЛЬКІСТЬ НОВОБРАНЦІВ

Вашингтон. — Знавець поборових справ у Пентаґоні передбачує зменшення кількости свіжих вояків від липня поточного року. За теперішнім пляном в скарбовім році, що починається 1 липня, має бути покликаних до військової служби 450,000 молоді. Це виносило б по 37,5000 вояків місячно, отже по 12,500 менше ніж покликувано в теперішнім фіскальнім році. Голова підготови людської сили в Пентаґоні, генерал майор Е. К. Лінч, пояснює це тим, що країна повинна зрівноважити кількість новобранців і не покликати більше молоді, ніж передбачене потребою в границях закону. Тому, що військова служба триває два роки, а в поточному році набрано більше рекрутів з уваги на Корейську війну, то в новім фіскальнім році не буде великої зміни при відпущенні вислужених вояків додому. Це вплине на менше запотребування вояків в новому році; тимбільше, що секретар оборони Чарлз Е. Вілсон заповів зниження стану збройних сил, що тепер має 3,500,000.

Перу обвинувачує Еквадор в порушенні кордонів

Вашингтон. — Перуанський посол у Вашингтоні, дон Фернандо Беркемейер мав розмову з Джоном Каботом, асистентом - секретарем по справах Латинської Америки про прикордонний випадок, що стався 27. лютого на прикордоні Перу й Еквадору. — Про це саме з Дж. Каботом розмовляв і представник Еквадору, д-р Хозе Хірібоґа, що як і представник Перу, висловив побажання, щоб була створена комісія для розглянення суперечки між двома сусідніми країнами. Перуанський посол, при цій нагоді, — зложив окрему заяву в якій обвинувачує уряд Еквадору в порушенні кордону. З тексту заяви виходить, що з Еквадору на обшир Перу продісталася група військових, які мали доручення знищити прикордонні межеві знаки. —

ГЕН. КЛАРК ВІДБУВ НАРАДИ З ЧАН КАЙ-ШІ

Таіпеї, Формоза. — Ген. Марк В. Кларк, головний командант американських і альянтських збройних сил на Далекому Сході, відбув вчора півгодинні наради з національно-китайським президентом маршалом Чан Кай-Ші. При нарадах був приявний тільки особистий перекладчик Чан Кай-ші. Крім того, ген. Кларк, приїхав на Формозу в товаристві кількох своїх найвищих дорадників і адьютантів, відбув низку інших нарад з представниками американської військової місії на Формозі та комадантами національно-китайських збройних сил. Президент Чан Кай-ші приймав опісля ген. Кларка і його дружину та почот на обіді. На сьогодні заповіджено ще окремі маневри національно-китайських військ, якими приглядатиметься ген. Кларк. Теперішні відвідини ген. Кларка на Формозі були попереджені його відвідинами в Індо-Китаю та на Філіппінах. З Формози ген. Кларк вертається до своєї головної квартири в Токіо.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На пів року	5.25	Three months	2.75
В Джерзі Сити і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50
Число з суботи (з англійською частиною.		Saturday's issue (The Ukrainian Weekly, English language suppl.)	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	2.00	Six months	2.00

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СПІЛКА З ТІТОМ

Вважаємо здоровим явищем критичне відношення американського народу до югославського диктатора Тіта. Це відношення виявило себе яскраво в зв'язку з відвідинами Тіта Великої Британії, або точніше й вірніше — її офіційних, урядових кол.

Американська преса стала на становищі, що Англія знає краще інших, що є в її державнім інтересі. Але не зважаючи на це, їй треба рахуватись з сентиментом своїх союзників чи приятелів. Гучне прийняття, якого зазнав Тіто, диктатор та комуніст, в англійських правлячих колах, не зробило доброго враження в демократіях. Воно теж не врадувало й саму Югославію, коли мати на увазі широкі маси, яким довелося багато витерпіти з приводу терору комуністичного режиму та диктатури Тіта.

Спілка з Тітом подиктована конечністю розбудови протисовєтського фронту, страхом демократій перед новою кремлівською агресією. Ця агресія могла б початися на Балкані, а коли б там і не почалася, то все одно Балкан відігравав би величезну ролю в майбутньому зударі Совєтів з Заходом. Тут і вага Тіта. Та з якого боку не підходити б до цеї проблеми, положення Тіта гірше як демократій. Він їх більше потребує, ніж вони його. До того спілка демократій з Тітом навіть шкодить демократіям. Те, що вони ще й нині надіються на нових Тітів, в Европі й в Азії, тільки відвертає їхню увагу від того, що їм треба покладатись виключно на свої власні сили, а не на спілку з одним чи другим комуністичним режимом, чи одним або другим диктатором.

Д-р Френк Кінґдон має повну рацію, коли перестерігає демократії, що Тіто не піде з Заходом ні політично, ні ідеологічно. Тіто був комуністом, є ним і ним залишиться. Як йому буде вигідно й доцільно, він — при змінених обставинах — може кожної хвилини знову перейти на бік Москви і покинути Захід. Тіто міг би стати справжнім союзником демократій тільки тоді, коли б покинув комунізм та диктаторство й віддав владу своєї країни в руки народу. Іншими словами, коли б Югославія, яка є під диктатурою Тіта, стала демократією. Тоді було б уже інше діло. Тоді можна б уже приймати Тіта „по королівськи" не тільки в королівській палаті в Лондоні, але всюди в демократіях, стараючись хвилево замкнути очі на давні його злочини, включно з вбивством ген. Міхайловича та йому подібних аліянтських союзників з минулої війни в самій Югославії.

Думаємо, що найкраще було б підходити до таких справ, як спілка з Тітом, на такій плятформі, як це оформив президент Айзенгавер, заявляючи таке:

„Наша політика, присвячена безпеці вільного світу, користуватиметься всіми мирними методами й плянами — за винятком зламання вірности з нашими приятелями. Ми ніколи не погодимось на поневолення будь-якого народу з метою окупити цим уявну користь для нас самих".

В такому міжнародному напруженні, яке тепер заіснувало, демократіям краще мати Тіта по свому боці. Це ясне. Але ясне й те, що без демократій Тіто не міг би проіснувати навіть місяця! Демократії можуть обійтись без Тіта, але Тіто не може обійтись без демократій. Спілка демократій з тоталітарним режимом Тіта може бути тільки толерована, але не може бути природною; вона може бути подиктована конечністю, але ніколи виправданою з боку моралі. А вже було б політичною сліпотою, коли б демократії рахували на Тіта чи Тітів, як своїх справжніх союзників і таких, що при їх допомозі можна б завести згодом справедливий мир у вільному світі. Тіти, як комуністи, ніколи не можуть стати справжніми демократами і справжніми союзниками Заходу. Світ з диктатурами і комуністичними режимами ніколи не був би вільним. Тому було б великою трагедією Заходу, коли б він тих правд ще досі не знав і не пристосовував до них свою політику.

НАРОДНА СПРАВА

Це вже така наша вдача, що до доброї справи нас часто треба притягати силоміць. Якщоб не те, як же інакше виглядало б наше народне життя та стан посідання нашої спільноти на цій вільній землі, де немає жадних обмежень, натомість є величезні можливості творчости й розвитку. А у нас так: або тягни силою, або забороняй. Колись, як в окупаційних обставинах на рідній землі, нам забороняли наші рідні школи, не допускали нас до повного розгорнення наших господарських спроможностей, тоді й шкільництво процвітало, й кооперація доказувала чудес, та й інші ділянки народнього життя розвивались з подивугідним розмахом і енергією. Тут уже неодин звертав увагу, що коли б нам так заборонили говорити рідною мовою, не дозволили розбудовувати власні інституції, тоді все було б інакше, тоді й гроші посипалися б до Народного Фонду, й наші інституції росли б з далеко більшим розмахом і ціле наше народне життя пульсувало б далеко більшою енерґією, ніж в обставинах нічим необмеженої волі.

Наше народне життя в обставинах американської волі є для багатьох зовнішних спостерігачів переконливим мірилом того, на що спроможний український нарід, як нація. Ми вже мали багато нагод переконатись, що американці з увагою приглядаються нашій політичній акції, деякі з них навіть дуже добре визнаються в складних проблемах нашої політики, але єдине, що їм імпонує й що їх переконує, це наші конкретні досягнення, це кількість членства в наших організаціях, це наш конкретний стан посідання, наша конкретна творчість в поодиноких ділянках нашого спільнотного життя, це наша жертвенність на народні цілі і тому подібне.

Немає сумніву, що найбільш конкретне й найбільш імпозантне надбання нашої національної спільноти в Америці, яке може кожному заімпонувати й кожного переконати щодо нашої життєздатности й нашої вартости, це Український Народний Союз. Ви можете деклямувати американцеві все, що хочете про наш патріотизм, нашу відданість високим ідеалам волі та нашу життєздатність, але ви нічим не переконаєте його так скоро й основно, як арґументом, що ви потрапили створити інституцію, яка має сьогодні вже коло 70,000 членів та коло 15,000,000 долярів майна, яка проіснувала вже шістдесят років та виконала працю, яка своїми успіхами й своїм значенням може успішно протиставитися праці й досягненням кожної іншої, навіть численнішої та заможнішої національної групи.

Очевидно, що коли б наш загал мав більше зрозуміння того роду народної справи, коли б він розумів вагу таких конкретних ідейних, організаційних і фінансових успіхів, яких добився УНСоюз, то сьогодні ми силу того нашого найбільш конкретного й переконливого арґументу могли б збільшити щонайменше вдвоє. Ми знали б, що змагати до цього, це спільне завдання, загальногромадське, а не тільки організаторів УНСоюзу чи секретарів його відділів. УНСоюз та весь його дорібок, це не дорібок одиниць, які є кожночасно при його кермі, але дорібок і цінність цілої нашої спільноти, яка має над ним контролю та яка ним через своїх представників керує.

В останньому УНСоюз до довгого списку своїх творчих зусиль і надбань додав ще один. Це новозакуплена вакаційно-відпочинкова оселя „СОЮЗІВКА" в горах Кетскил біля Керґонксон, що тепер саме завершує свою підготовку до гідної зустрічі свого першого сезону. Врочисте відкриття „Союзівки", як уже повідомлено, відбудеться в суботу й неділю, в днях 30 і 31-го травня.

На тему „Союзівки" вже дещо сказано й ще напевно багато буде сказане. Цим разом ми бажали б звернути увагу на таку багатомовну пригоду. Як відомо, підприємство „Похід Часу" (Марщ оф Тайм) накрутило недавно й передало по телевізії дуже кривдячий для українців репортаж про Україну. Інтервенiюючи опісля в цій справі, українські представники запитали представника того підприємства, чому він в цій справі звертався за інформаціями до двох втікачів із Совєтського Союзу, які перебувають на білоросійській Толстовській фармі. Відповідь представника „Походу часу" була проста: а куди ж було звертатись? Звичайно, звертатись було куди, якщоб керівники „Походу Часу" були глибше заінтересувались. Але чи „Союзівка", відповідно влаштована й приготована, не могла б стати тим „шматком України" на вільній американській землі, який заповнить існуючу у нас в цьому відношенні прогалину та доповнятиме різноманітні інші наші інституції?

М. В. Дольницький

БЕРЛІНСЬКА КРИЗА

Берлін сьогодні знову звертає на себе увагу наелектризованістю політичної і військової ситуації і мізерією тисячей втікачів із совєтської зони.

Згідно із умовою в Ялті, Берлін поділено на 4 зони, три — під зарядом і контролею західних великодержав, одну під опікою СССР. Донедавна, попри всі труднощі в співпраці між Заходом і Сходом, Берлін жив напів нормальним життям, а його мешканці мали змогу вільно порушатися по всіх зонах. Ситуація змінилася, коли совєтська влада посилила переслідування німців і почала загрожувати жидам. Під натиском розвитку політичних подій, в страху перед НАТО, шпиґунами і щораз виразнішими впливами Заходу, що продіставалися через „берлінське вікно" на Схід — Кремль зарядив повну ізоляцію своєї зони від зон західних великодержав. Так розділив він Берлін відомими на Сході дротяними засіками, обставив кордони, що пробігають серединою Берліну, густими поліційно-військовими стійками і прорвав безпосередню комунікацію залізниць і трамваїв та підземної залізниці між совєтською і рештою зон. Наслідок такий, що три західні зони майже повністю ізольовані і здані на власні сили, без дотеперішньої змоги бути в тісному контакті із підміськими берлінськими околицями.

Загострення розпорядків безпеки з боку совєтської влади довели до збільшеної еміґрації німців, жидів а то й інших національностей — на Захід. Відрізані від решти світу західні частини Берліну були примушені дати цим тисячам втікачів пристановище та заопікуватися ними.

Управа міста західнього Берліну, що її очолює д-р Ройтер, який замолоду був комуністом і тепер являється їхнім найзавзятішим ворогом, станула в обличчі великого завдання. Створилася критична ситуація. Берлін не мав ані приміщень, ані харчів, ні навіть персоналу, щоб впоратися з напливаючими втікачами. Замало було тільки заопікуватися ними, треба було ще переводити найточніше слідство і перевірку цих тисячей втікачів, щоб виловити між ними тих, що їх Кремль посилає на Захід для виконування підривної роботи. Користуючись допомогою американських властей берлінці західних частин взялися за прямо непосильне завдання.

Так створилася берлінська криза. Посадник західного Берліну, д-р Ройтер, з одного боку, з допомогою радіо, остерігав можливих втікачів із совєтської зони, що їх ждуть великі недогоди і прикрості на Заході, з другої — звернувся з гарячим апелем до канцлера Аденауера і американської команди домагаючись більшої і успішнішої допомоги. На цьому тлі дійшло було до гострого конфлікту між д-р Ройтером і канц. Аденауером.

Берлінська криза існує далі, хоч американські літаки щоденно перевозять на Захід сотки перевірених втікачів, яких уряд Федеральної німецької республіки намагається включити в німецьке життя. Криза поширюється в загально-німецьку кризу. Трудноші із приміщенням втікачів в Берліні і на Заході накопичуються з кожним днем, бо не зважаючи на засіки і патрулі, втікачі напливають безупину.

Це й причина приїзду д-ра Ройтера до Америки. Хоче тут започаткувати акцію серед американського громадянства, щоб дістати 1,000,000 долярів на потреби втікачів.

Яка причина такого великого напливу втікачів із Сходу в останній час? Першусього, брак будь-якої особистої свободи. Далі: початок колективізації підприємств, політичні переслідування, набір до копалень вугілля і фабрик, набір до поліції і страх перед депортаціями — все це відомі речі. Звіти втікачів із Сходу повні жахливих описів і страхітливих новин. Німці на власній шкурі пізнають тягар совєтської системи, а теж дають змогу американцям та іншим західним державам студіювати розвиток подій за залізною завісою. На основі звітів і оповідань можна витворити собі таку картину: СССР прийшов до переконання, що вже пора на совєтизацію східної Німеччини і підготову німців в східній зоні до війни, пора зробити якнайсильніший натиск на Захід і примусити його здати позиції в Берліні.

Недавно іменований Високий Комісар для Німеччини, Д. Б. Коннант, що знаменито володіє німецькою мовою, виголосив в берлінському радіо промову до берлінців і мешканців східної зони, в якій з повним натиском підкреслив, що Америка не думає і не здасть своїх позицій в Берліні, що уряд ген. Айзенгавера рішений боротися проти всіх спроб ізоляції кол. столиці Німеччини та що Америка стане в обороні Берліну на випадок конфлікту. Його промова, що мала на меті остерегти совєти і дати надію на краще завтра німцям, ледве чи допоможе розв'язати берлінську кризу. Всі атути в совєтських руках. Вони мають силу і змогу ізолювати Берлін, переводити інфільтрацію західних частин Берліну, створювати щоразу прикрі ситуації, а у випадку війни, зліквідувати невеличкі гарнізони західних союзників.

Берлінська криза, що розростається в загально-німецьку кризу через маси втікачів із Сходу, являється одним із найбільш чутливих і найбільш небезпечних запальних точок в сучасному укладі світу. Чи і коли СССР вирішить, що пора на рішальний удар, невідомо. Якби таке сталось, берлінська криза переросте загально-німецьку і стане світовою.

І. Світ

УКРАЇНЦІ В АЗІЇ

8. ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ ЗЕЛЕНОЇ УКРАЇНИ

Розвиток українського громадського та політичного життя в Азії йшов приблизно тими самими шляхами, як й в самій Україні. Себто його прогрес, як рівно ж глибина, залежали від стану національної свідомости та кількости культурних сил. Зв'язки з Україною були не легкі, задалеко було. Крім того, українці приїхали сюди як переселенці або службовці та мусіли багато часу витрачати на будову основ свого життя в новій країні. Тому, культурне й політичне життя з'явилися пізніш, коли накопичилися сили та виявилася потреба в такому національному житті. Не дивлячись на загальний курс політики русифікації, який провадився царським урядом, відсутність народних своїх шкіл, відірваність від батьківщини, — українське населення в своїй масі, виявило великий спротив денаціоналізації.

Радянський автор з 1932 року, описуючи Приморщину, вказує, що „не дивлячись на жорстоку русифікацію, яка провадилася царським урядом, в загальному збереглися" українські культура, мова та побутові сторони життя. Теж саме залишається сказати й сьогодні, через 20 літ, що совєтська русифікаційна політика теж не в стані знищити цих українських рис в Зеленій Україні, чому є немало доказів, зокрема з часів останньої війни.

Поява українського театру на Сибіру та на Далекім Сході були відповіддю на бажання населення почути рідну мову та побачити вистави, які б нагадували йому далеку рідну землю. Театр мав великий успіх. Перша трупа, що приїхала до Прибайкальщини, була привезена Перовським, а за ним приїхала трупа знаного артиста К. Мирославського. Вона мала прекрасний склад артистів, добірний репертуар. Ця трупа принесла на Далекий Схід вітер з Батьківщини, що дихав рідною мовою, нагадував далекі околиці, які були такими дорогими серцям переселенців та чисельних урядовців, зокрема на Приморщині та вздовж Східньо-Китайської залізниці, що саме тоді будувалась.

Значення ця трупа мала ще й те, що вона розпалася на окремі невеликі групи артистів, що почали творити нові гуртки у всіх місцях, де вони залишалися.

Майже разом з цим повстають різні культурно-освітні гуртки в місцях, де є значна кількість українців. Постає гурток в м. Ляон, біля Мукдену в Манджурії (1903 р.), який пізніш переніcся до Харбіну та спричинився там до постання Українського Клюбу в 1907 р. Статут клюбу був затверджений владою й був другою леґальною організацією на всьому просторі московської імперії (Перший був в Києві). У Владивостоці д. Поль творить гурток старшин фльоти. Цей гурток закладає першу на Зеленім Клині українську бібліотечку.

Твориться гурток у Микольськ-Уссурійськім на Приморщині, який старається дістати дозвіл на відчинення „Просвіти", але влада в 1910 р. остаточно відмовляє в тому. Гурток існує нелеґально. Веде театральні вистави, поширює друковане слово, а І. Ткалич організує постійний склад української літератури.

У 1911 р. в Благовіщенську відчиняється „Український Клюб", який організує культурне життя й в інших місцях Амурщини. Там же твориться політична група, яка пізніш переноситься до м. Свободний.

Працює активно політичний гурток у Владивостоці на чолі з Д. Боровиком. Перед тим була дуже активна студентська громада при Орієнтальнім Інституті, статут якої був затверджений адміністрацією Інституту. На чолі стоять К. Андрущенко та секр. Б. Воблий, який проявив найбільшу активність. На жаль члени гуртка належали майже всі до одного курсу й тому пізніш гурток маліє й завмирає. Але праця його дала можливість заснувати нове згуртування біля Народного Дому й цей гурток дожив до самої революції.

Спроби леґалізувати українську організацію у Владивостоці не вдалися, все були відмови — „нельзя".

В таких несприятливих умовинах провадилася праця на Далекім Сході. На лінії Східньо-Китайської залізниці існували також чисельні українські театральні гуртки, як напр. на станціях — Бухеду, Ямяньпо, Ханьдаохецзи, Хайлар, м. Манджурія та в ін. Українська література поширюється. В 1912 р. один Владивосток одержує понад 400 примірників часописів та журналів. Харбін мав самих часописів — 70 примірників.

Під час І. Світової війни українське життя завмирає через адміністративні утиски, хоч українці роблять спроби давати вистави для благодійних цілей. Так відчиняється українська початкова школа в Харбіні в 1915 р. для дітей-сиріт та військових. Правда, навчання провадиться, як і всюди, в московській мові, але діти вчаться українських пісень, молитов та ін. Після революції ця школа стала основою першої української школи.

Революція змела всі заборони й те, що раніш ховалося, вийшло відразу на відкрите. Українські організації поставали всюди, — рівно ж серед чисельних військових. Постали гуртки, комітети, громади, „Просвіти", почала з'являтися українська преса, яка надходила не тільки з України, але й друкувалася на Далекім Сході.

Величаві мітинґи та віча кликали українців до гуртувань. Велике масове віче відбулося у Владивостоці, де тисячі вояків з національними прапорами йшли вулицями міста. Те саме відбулося у Благовіщенську, Харбіні та інших місцях.

Отже ця непомітна праця, що була переведена до війни окремими особами або гуртками, почала давати свої овочі. Почав виходити у Владивостоці тижневик „Українець на Зеленім Клині", який редаґував Д. Боровик, видатний політичний діяч, суджений в Одесі за працю серед студентів університету. Він перебув заслання в Туруханську. Він приймав саму активну участь в політичнім житті до самої смерти, 1 листопада 1920 р.

В квітні 1917 р., з ініціятиви вчителя Осипа Ступака, скликується у Хабаровську І. Далекосхідній з'їзд українців-вчителів. Цей з'їзд закладає свою спілку та починає жваву працю над будовою шкільництва, хоч має великий брак фахівців, підручників та зустрічає вороже наставлення з боку адміністрації.

(Закінчення буде)

Анатоль Радванський

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР „ЗАГРАВА"

(Присвячую сл. пам'яті В. Блавацького)

В Хоросткові, малому містечку на Поділлі, у великих злиднях матеріяльних народжується перша замітна прем'єра „Батурин". Якже ж було можна ставити так складну і коштовну річ, коли немає грошей? Однак було вирішено цілим ансамблем і погоджено. Матеріяли на костюми дає на догідні рати Борис у Перемишлі, декорації малює Боровик, костюми шиють жінки, решта акторів роблять шаблі, шиють шапки, стружуть пістолі та помагають Боровикові в малюванні. І так почалась гарячкова праця над виставою „Батурин". Грошей ми не дістали тоді ні сотика, за те наші пані варили нам їсти та кожний курець діставав три „спорти" денно. Так повстала прем'єра „Батурин" — історична драма по повісті Лепкого в інсценізації Луця Лісевича в театрі „Заграва". П'єса ця своїм глибоким патріотичним змістом та великою динамікою потрясаюче діяла на нашу авдиторію. Великі маси селян приїздили з далеких сіл подивитись на цю виставу. Небувала подія в Олеську, малому містечку Золочівського повіту. Театр на прохання тамошнього пароха грає цю виставу одного дня аж тричі. Це було понад наші сили так складну і довгу річ грати аж три рази в одному дні. Але не було ніяких протестів зі сторони акторів, бо ми добре бачили як ця сердечна публіка облягала театр, як бурею оплесків сприймала кожний патріотичний момент у п'єсі. Особливе враження робила остання дія, де представлено згарища Батурина, та спалене дерево у виді похиленої руки, що символізувала московську лапу яка загарбала Україну. Тут же появляється козачка і плаче над порубаним козаком, зі словами до входячого дідугана: „Чуєш діду, грають дзвони, так зловіщо без упину, ховають Україну . . ." „Цить не плач — ти ж козачка з роду, бо життя є від царів сильніше . . . Нині нам а завтра їм . . . Немає такої могили, щоб можна було Україну поховати. Ще більшою, ще кращою воскресне! . . Благословенна будь земля полита кров'ю героїв . . ." — Ці полум'яні слова робили незвичайне враження, бо якже ж актуальними були тоді. Це ж тільки що виросли свіжі могили героїв підпільного руху, Біласа і Данилишина. Це ж недавно Галичина пережила пацифікацію. Це ж саме голод в Україні, процес Лемика, що виконав атентат на совєтський консулят. Це ж відбувається масовий бойкот польського державного монополю українською спільнотою. Це ж ростуть кооперативи, „Народні Доми", різні підприємства, це ж Галичина переживає процес найвищої стадії формування національної, державницької ідеї. Вистава „Батурин" дає велике моральне вдоволення акторам та наповняє гордістю увесь ансамбль.

Ще з більшим завзяттям стає ансамбль до праці над виставою інсценізації новель Василя Стефаника: „Земля". Цей вдалий монтаж перлин нашої літератури, з великою наснагою стихійного патріотизму та прекрасною майстерністю художнього слова, до глибини душі зворушує наших глядачів. На прем'єру, що відбувалася в Коломиї прибув автор Василь Стефаник. Його гаряче привітали вистроєні в два ряди, в білих сорочках сини прикарпатської землі. Цей зворушливий момент довго залишився у нас, акторів, у пам'яті. Захоплений виставою цей геніяльний різьбар художнього слова зворушливо сказав Блавацькому: „Ви мене виводите в люди".

З великою майстерністю Володимиром Блавацьким була пророблена цікава режисерська праця над виставою популярної драми Старицького „Ой не ходи Грицю . . ." Вона була оголошена в пресі і на афішах як нова постановка. Заінтриговано публіка масово приходила на цю так обіграну всіма театрами виставу, сподіваючись чомусь побачити Гриця у фраку. Але яке ж було її розчарування, коли побачила того ж самого Гриця в шараварах. Нова постановка в інтерпретації Блавацького полягала в тому, що режисер її виставив в умовно реалістичному стилі. Тобто докладно провіривши характери персонажів п'єси, надає їм зовсім іншого більш заокругленого мистецького виразу, підкреслюючи виразно психологічні моменти кожного персонажу, та будуючи при тому ряд цікавих мізансцен. Приміром, друга дія гуртові сцени, була побудована на симетричних мізансценах гармонійно пов'язаних з акцією, що надавало їй багато кольориту та з перспективи творило цікавий сценічний рисунок. Режисер в цій постановці виелімінував всі елементи шаблонового патосу, та заштампованости, що досі тяжіла в театрах на всіх виставах побутового репертуару. Це був перший яскравий рефлекс новаторства. Рефлекс шукання нових шляхів в драматичному мистецтві в театрі „Заграва" в Галичині. Блавацький стає відважно на шлях модернізації театру. Цей експеримент деякі наші критики сприйняли незрозуміло. І дуже часто не розуміючи ідеї режисера, своєю нефаховою критикою у цьому відношенні робили йому незаслужену кривду.

Дальший репертуар театру „Заграва", це цікаві п'єси західньо-европейських клясиків, польських та українських драматургів. „Будівничий Сольнес" — Ібзена, „Гетто" — Гаєрманса, „Святе полум'я" — Моґема, „Маріус" — Паніоля, „Спекулянти славою" — Паніоля, „Стефко" — Діваля, „Буріданoвий осел" — Флєр і Каяве, „Шантонг" — сенсаційний репортаж Кервуда в обрібці Паздруя, „Несподіванка" — Ростворовского . . . Дальше ідуть історичні драми: „Тарас Бульба" по Гоголю, „Ой Морозе Морозенку", „Дума про Нечая" — Меріям-Лужницького, декілька комедій розвагового характеру як „Мужчина з минулим", „Рай без жінки", „Гарно вшитий фрак" та „Верблюд вухом голки". Була теж виставлена драма відомого поета Олеся: „Обітована земля" — в якій автор під фікційними прізвищами змальовує трагедію родини Крушельницьких, - відомого публіциста проф. Антона Крушельницького, який оплюгавивши українську національну ідею пішов на службу большевиків. П'єсу цю відіграв театр тільки три рази, бо на інтервенцію большевицького консуляту була заборонена польською владою та знята з репертуару.

Увесь цей репертуар, був пророблений в дуже складних матеріяльних умовах, при незвичайно мізерних заробітках акторів. Бо кожна з тих вистав мала якісь видатки в декораціях, костюмах, реквізитах, перуках чи навіть авторських тантіємах, що покривалися лише власними засобами без помочі громадянства. Режисер Блавацький всі вистави дуже старанно випрацьовував, чому допомогла зразкова дисципліна цілого ансамблю. Якої міри режисер був Блавацький, доказує факт за часів большевицької окупації в театрі у Львові. Новоприбулий тоді до нашого театру знаменитий режисер і актор „Березоля" Борис Балабан гостро скритикував всі постанови Йосипа Стадника та навіть радянського режисера Лєйна, лише одинока вистава режисера Блавацького „Платон Кречет" — Корнійчука дістала признання.

Дальший розвиток театру „Заграва" з такими цікавими постановками як „Голгота", „Слово о полку Ігоревім", „Камо грядеши" та інші мені мало відомі, бо я відійшов до театру ім. Тобілевича. Це був 1935 рік, в жовтні.

На превеликий жаль і сьогодні наша суспільність в Америці не придає значення так важливій культурній інституції як театр, залишаючи його напризволяще. Бо ніколи театр не може як слід виконати свого завдання, не маючи конкретної підмоги свого громадянства.

(Кінець)

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Юрій Дивнич

ДВА МАЛАХІЇ

Через 25 років після написання з'явився окремим виданням „Народній Малахій" (у В-ві „Київ", у Филаделфії) — одна з дорогоцінних перлин української літератури.

Закінчений ще 1927 року, виставлений Курбасом у харківському „Березолі" 1928 року, видрукований Хвильовим у 9-тій книжці „Літературного Ярмарку" 1929 року, цей твір Миколи Куліша спричинив був в Україні не меншу бурю, ніж памфлети Миколи Хвильового. Хвильовісти вважали твір найбільшим шедевром, Москва — найбільш нахабною вилазкою проти компартії, тим часом як харківські студенти деклямували по вулицях цілі монологи Малахія і Кума, намагаючись імітувати Крушельницького і Гірняка. Декому здавалося, що сталося щось надзвичайне, ніби народження нової ери відбувалося на сцені і в душах людей.

Минуло п'ять років. Все зникло в жахливих тортурах — навіть могили тріюмвірату творців і ентузіястів „Народнього Малахія": Куліш — Курбас — Хвильовий. — Мстивий ворог знищив і їх твори, їх журнали, їх театр. Великий реальний факт для одних перестав існувати, для інших перетворився в туманну леґенду, а ще для інших — в анекдоту (мовляв,, то було давно і неправда").

Розгортаємо скромно видану книжку зі страхом... А може?.. може й справді нічого не було? Може тільки снилося юнакові, що була така надзвичайна пригода, що мали ми твір світової міри, який нашу провінційність обертав на суверенну силу, влучно влучив ворога та журився і сміявся з двох ґенерацій української революції і контрреволюції? Може то була тільки суха виснажлива туга фізично-розтоптаних за великим духовим реваншем?

Пливе бурхлива ніч над книжкою „Народній Малахій", і затихає навіть гримуча змія нюйоркської вулиці. Ні, не обдурив тоді Куліш юнацької душі. Він всіх охопив — і тих, що „за", і тих, що „проти", жорстоко висміяв і всіх пожалів. Він значно більший, як здавалось тоді в Харкові, коли п'єса сприймалась насамперед як чисто політична сатира, скерована проти ідіотської диктатури московського соціялізму. Так розуміли її тоді, мабуть, усі — і вороги і друзі, не звертаючи належної уваги на інші аспекти твору. І в недивній передгрозі готованого Москвою терору, коли вже ніби всі покаянні листи до ЦК партії були написані, вибухали в ушах слова Малахія зі сцени: „Нащо українізують чужих? Хіба, щоб погонич скидався на українця і непомітно було, як їдять удвічі більше калорій?" „Наростні ростуть на прекрасній конституції. Тюрми, божевільні, шинки". Малахія поглиблював Кум: „Як ти можеш за соціялізм, тим паче, за кооперацію стати, коли вона до останнього ґудзика фальшива?"

В не зовсім вдалому (але щира подяка і за таке) филаделфійському виданні „Народнього Малахія" нема цих і багатьох подібних афоризмів Малахія. Їх викинув із п'єси Кремль. Але, попри всю їхню невмирущу слушність, тепер здається, що без них п'єса не погіршала, бо їхнє значення в ній зовсім не першорядне, як здавалось тоді в 1928 році. Щось незмірно глибше, важливіше нуртує в цьому творі, щось таке, до чого, колишній юнак, „вбившись в палки", ще не доріс...

Чомусь здається тепер, що Малахій і Кум — це гоголівські Іван Іванович і Іван Никифорович в обставинах 1920-их років УРСР. Ще кілька таких українських творів, як „Народній Малахій" і здається, що Гоголь повернеться додому. Куліш влучив у напасника-чужинця, але головний його приціл був на людську психологію взагалі, на нашу власну українську психологію. Зокрема він дав трагікомедію українського комунізму. Невипадково деякі найбільш патетичні монологи Малахія підозріло скидаються на такі ж самі місця з „Камо грядеши?" Хвильового — цього найінтимнішого друга і однодумця Кулішевого. І тому, що мистець писав про себе і критикував насамперед себе і свою групу, то вийшло на всіх. Вийшла трагікомедія комунізму й антикомунізму взагалі, трагікомедія українська і загально-людська, може вічна в своїй ірраціональній основі. Часом Малахій здається наче списаним з кентерберійського червоного декана Джонсона („наколотив олії з мухами, намішав Біблії з Марксом, Акафіст — Анти-Дюрінґом..."). Іншим разом здається, що „Малахій" створений пильним спостерігачем нашого українського еміґраційного життя („Гордість ударила в голову" — визначає хоробу Малахія Кум. „Мене народ послав", я „всеукраїнський делеґат", „посаду мені тут в столиці", „я народній нарком" — з переконанням каже про себе Малахій. (Тема „сучасний стан українського малахіянства" зовсім окрема. Коли дійсність і Куліш підітнули малахіянство в Україні, то на еміґрації воно ось уже скоро святкуватиме десятиліття свого найбуйнішого розквіту).

Куліш своїм пильним зором заглянув у ті дуже небезпечні для революційних епох проміжні царини людської психології, які породжують різні психози, де мислення легко підміняється „мрійністю", дійсність — бажанням, думка — почуттям, де виникає манія ґрандіоза і самовбивчий фанатизм, при чому акція випереджає свідомість, і має всі познаки непритомности. Це буває найчастіше тоді, коли з-під людини вислизають чи викришуються усталені зовнішні і внутрішні підвалини її життя і коли людина не добачає, як і з чого мають скластися нові підвалини та з того нещастя починає почувати себе вільною і „всемогучою". В таких умовах трудно розібратися, де кінчається шляхетна гуманістична ідея, а де починається бруд, божевілля і смерть; чомусь виникає жадібний попит на панацею і чудо там, де потрібне насамперед відро холодної води на розгарячену голову. Якимось чином поєднуються випадкові геніяльні проблиски зі звичайнісіньким ідіотизмом. Людина починає виявляти дивну властивість — вмирати й інших вбивати за першу ліпшу підсунену їй ідею, що здалась їй великою, і шкодувати одну хвилинку своєї уваги, щоб підняти дитину, що впала їй під ноги. Тут від великого до смішного один крок, а проклямація „найбільшого добра" віщує прихід найбільшого зла. В подібному середовищі навіть не лев, а звичайний шакал може стати царем і малахії цього не помітять.

Майстерність Куліша-драматурга в схопленні всіх цих моментів виблискує і в образах, і в дії і в цілій архітектоніці „Народного Малахія". Після Сервантеса і Гоголя Куліш стає третім майстром поєднання найвищого драматизму з найгострішим гумором і сатирою. З цього випливає многоплановість центрального образу п'єси Малахія, який, потрапляючи раз-у-раз у нову групу персонажів, набуває нового звучання. Складається враження, що всі інші групи образів — і родина з сусідами та з Кумом на чолі, і службовці Раднаркому, і божевільні та обслуга „Сабурової дачі", і вулиця та дім розпусти, і Оля та селянка-бабуся Агапія і дочка Любуня, і робітники на заводі — всі вони являють різні аспекти, різні сторони натури Малахія. І навпаки, поява Малахія між ними, наче світло багатокольорового прожектора на водоспадах Ніяґари, виявляє властивості тих інших персонажів і груп образів. Чудодійна динаміка і ритм тих фосфоруючих метаморфоз становлять чи не найбільший чар твору.

Переживши естетичні багатства п'єси і закривши книжку, читач не скоро звільниться від неї. В душі знов і знов відтворюються ті чи інші моменти дійства. Ще стоїть в уяві кінцевий епізод — Малахій проповідує в домі розпусти. Ось зняли з петлі його найулюбленішу дочку Любуню, яка згинула в даремних зусиллях врятувати одержимого батька. Малахій дивиться і не бачить. Ось проклинає його, вирішивши повернутись назад на остогидлу радянську службу — в божевільню, ніжна дівчина Оля, що повірила була Малахієві і втекла з ним з психіятричної лікарні. Малахій слухає і не чує. На нього з огидою плює навіть бандурша. Малахій не відчуває. Розбігаються „гості" з притону, мов у тій народній пісні про гулящу вдову, де по них прийшла смерть. Малахій не рухається. Над трупом Любуні засвічує свічечку бабуся-селянка Агапія, що заблукала сюди в своїх одвічних мандрах до Єрусалиму. А він, самовознесений до мучеництва „всесвітній пастух", стоїть, мов на Геліконі, в осяйних хмарах своїх „голубих мрій" про „реформу людини" і грає далі свою божевільну пісню.

ПОБУТОВІ КОЛОТНИКИ

(Уривок з роману В. Барки „Рай", який друкується в В-ві „Свобода")

Тополі коло будинку, в якому мешкала Маргарита, ритмічно тріпотіли листочками в високій вітряній течії; лагідно вигинали і схилялись вершинами.

Іван Іванович прочинив фіртку — залізну раму, замережану косими ромбиками. Рипнув, притиснутий його підошвами пісок на доріжці, а рослини здивовано подивилися, про щось поспиталися очима одні в одних, делікатно загомоніли — легко захвилювалися. В цей момент голова профорганізації почув рокіт розірваного вітром акорду; щоб послухати, як грає Маргарита, він обійшов попід стіною в сад і став коло вікна, на тому самому місці, де недавно мучився його суперник — Серпокрил. З вікна, відчиненого до запашних бузкових кетягів, вилетіла музика: можна було порівняти її до пташиних зграйок, що линуть до моря. Співзвуччя сильно вражали Івана Івановича; як, бува, прикладуть бальзам до старої рани, очищеної від гною і промитої теплою водою, а він, загоюючи тіло, викликає приємний лоскотливий біль, страшенно милий після довгочасного отруйного горіння на тому місці, — то так само й ласкаві, добрі співзвуччя дужих ритмів впливали на одинокого Івана Івановича. Він стояв коло вікна з понуреною головою. Переживав випадкову втіху. Якби заборонили слухати цієї мелодії, він би сказав: — візьміть, що хочете!.. візьміть половину життя, але пождіть, нехай я до кінця дослухаю.

Власне, він не з-за радости хотів би її дослухати, — ні: музика навівала йому скорботу. І цю скорботу він хотів пережити до кінця. Захоплений нею, схилився до стіни, зірвав, не думаючи про це, листок від бузка, почав його м'яти і ламати в пальцях. Кинув рештку додолу, повернувся до рясного шуму в саду, до мурмотіння зеленого рясного та кипучого. Ніби давно-давно заклятого на тремтіння всіма тонenькими фібрами та так і зоставленого навіки.

Музика стихла. Прохрипів голос — говорив Серпокрил:

— Маргарито, я хотів би все життя служити вашій красі і талантові.

Діткнутий цими словами, Іван Іванович струснувся; долонями обперся об цеглу, втопив очі в далеку крапку в саду: очі на його повернутій боком голові були розширені, повні невимовно серйозного виразу, що буває при гострих переживаннях, дуже для людини неприємних. Серпокрил говорив так пристрасно.

— Маргарито, світло очей моїх у темному житті!..

— У вас поетичні здібності, — лункою флейтою відповів жіночий голос.

— Бо я вас люблю. Поїдемо з цього міста... морем поїдемо; на пароплаві, білому, як лебідь.

— Ви мрійник, — зідхнув альт.

— Хіба це погано? Я вас так люблю...

— Встаньте! Пустіть руку!

Іван Іванович жахливо схвилювався: „що тут робиться, — думав він, — я через неї божеволію... залюблений без тями, бо кожна усмішка її виглядає як багатонадійний знак... а тепер така прихильна, така інтимна розмова з поганцем Серпокрилом; він цілує руки, коли я терплю пекольну муку, душу свою гублю..."

Іван Іванович рвонувся від стіни і побіг, шкутильгаючи, в напрямку до вхідних дверей.

Через хвилину в кімнаті вчительки відбулася бурхлива сцена. В дверях стояв смертельно блідий керівник профспілки.

— Маргарито, виженіть його! — драматично показав правицею на колінoприклонного Серпокрила.

Маргарита підвелася з пурпурового крісла і різко відповіла:

— Чемні гості спершу прохають дозволу ввійти в кімнату.

— Ви мені говорите про чемність? — ... а я схилюся в поклоні, який в тисячу разів переважить чемність усіх Серпокрилів, купою взятих!

Серпокрил підвівся з долівки і обтрусив долонею на колінах:

— Чого ви розкричалися в чужій квартирі і як ви сміли зайти без дозволу?! Що ж до мене особисто, — раджу бути обережнішим. У давні часи за такий вираз, як ваш, діставали удар шпадою на дуелі. Я вам це точно кажу. Маргарито, дозвольте викинути його в вікно?..

— Ти свиня, Серпокриле! — закричав Іван Іванович.

— Не більша, ніж голова нашого місцевого комітету.

З цими словами Серпокрил схопив Івана Івановича за петельки і потяг до вікна.

Іван Іванович зачепився однією рукою за нерухомо вкріплену половину дверей, а другою потяг Серпокрила в напрямку до другої половини, що була відчинена в коридор.

— Що ви робите?! — жахнулась Маргарита: — ви дикуни!

Суперники ввійшли в газард; вони вовтузилися з несамовитим завзяттям, вже не зважаючи ні на оклики Маргарити, ні на мовчазну з'яву четвертої особи. Лишень тоді, коли від рвачкого руху в змаганні зійшла з місця і перша половина дверей, прогрохотав насмішкуватий бас:

— Як домоуповноважений, мушу вам нагадати, що за хуліганство кодекс передбачає... вас, мабуть, цікавить, — скільки років тюрми?

Розпалені суперники застигли з несподіванки.

— Мадам, — нечисто посміхаючись, схилився Єссхов, наскільки йому дозволяли наслідки катастрофи з ребрами: — низько прошу прощення за шум, але я сповняю свій обов'язок...

В одну секунду Іван Іванович і Серпокрил відчули на своїх зашиях лапи колишнього „квартального надзирателя" — лапи, в яких чавунно-важка поліційна могутність гармонійно сполучалася з віртуозністю, виробленою при двох імперіях. Ломачано-ганчір'яними ляльками поторохкотіли суперники по коридору. Отямилися, коли їх кинуто через східці — на доріжку, а вхідні двері з стукотом зачинилися.

Письменникові потрібна щоденна вправа пера. Так роблять геніяльні письменники, так роблять і письмаки.

Тарас Шевченко: „Щоденник"

Марта Грегем у „Пограниччі"

Марія Пастернакова

ТАНКОВА САҐА АМЕРИКИ

В ніодній країні світу нема такої різнородности і свободи в мистецтві, зокрема танковому, як в Америці. Це не тільки демократичний лад в державі сприяє його вільному розвиткові, але в однаковій мірі теж факт, що молода американська нація — це композиція різних народів і рас, які внесли в духове життя нової батьківщини свої окремі вартості. І мимо природних асиміляційних впливів і свідомих, плянованих зусиль впродовж сторіч, досі не вдалося получити їх в одно, щоб створити нове, типово американське мистецтво. Не маючи джерельної сили прадідної народної культури, американське мистецтво призначене бути фузією життєздатности і розмаху культури Европи і тонкого відчування релігії і містики Орієнту. Його обличчя міняється залежно від культурних хвиль, що заливають американський континент, зрушені політичними, релігійними та економічними потрясеннями у Старому Світі.

Перші поселенці, починаючи з 16 стор., не внесли майже нічого в духову культуру країни. Вони вели життя тверде й запекле в боротьбі зо існування і всі їх зусилля спрямовані були на матеріяльне забезпечення. Серед таких життєвих умовин не можливо було активізувати інші духові зацікавлення крім релігійних, хоча ці люди й принесли зі собою любов до різних родів рідного фолкльору. І суворі пуританські закони забороняли всенародну розвагу, в тому передусім танець. Тільки тоді, коли почали напливати нові хвилі поселенців і віддалення між поодинокими фармами стало меншати, що сприяло розвиткові сусідсько-товариських взаємин, та взагалі життя ставало більш-менш нормальне, появився танець, як форма таваристької розваги. Одначе це не був танець в його справжньому разумінню, а товариські рухові ігри, які виникли з конфлікту між природним бажанням бути веселим — танцювати і релігійною забороною вживати приємностей цього світу. Оці танкові ігри були при супроводі співу, не музики, і участь в них брали молоді і старші люди водночас. Значно пізніше адоптовано французькі танці: лянсієр, кадриль, танок парами, німецький вальс, а далі на перше місце висунулися і досі популярні фокс-трот, ту-степ, танґо, румба, свінґ та інші. Все те є танці товариські, балеві, які в окремих частинах Америки різняться від себе в стилю і природі. Зусилля створити американський народний танець і його спопуляризувати між населенням й досі не дали позитивного висліду.

Творчу працю у тій ділянці розпочали 25 років тому піонери мистецького танцю в Америці Рут Деніс і Тед Шовн. Беручи до уваги, що народний танець — це в своїй суті odідичений від примітивних предків упорядкований руховий вислів духового стану, вони шукали його в прастарій культурі мехіканських індіян, як в рідному джерелі танкових інспірацій. Та тут вони підпали під містичний вплив релігійних танців як духового посередника між людиною й божеством та надприродними силами, які керують життям на землі. Ті ритуальні, змістом абстрактні і формою суто театральні танці, були новим поселенцям цілком чужі і не могли стати базою народного американського танцю. Але заходи створення його продовжуються й по сьогодні влаштовуванням танкових і музичних фестівалів різних етнічних груп, не для росту їхнього рідного мистецтва, а для спопуляризування кращих зразків між населенням. Організуються центри для плекання народніх танців по більших і менших містах, признається грошові премії за найкращі танці. Все це з метою зактивізувати як найширші кола громадянства, влегшити йому засвоєння кращих танкових форм. На жаль, публіка не стоїть близько тих імпрез і часто сприймає їх як колірові спектаклі. Навіть включення народніх танців різних етнічних груп у програму фізичного виховання

(Закінчення на стор. 4.)

Микола Понеділок

В ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Рівно через три дні Іванові Крикливому стукне вісімнадцять рочків. До шістнадцяти літ це був незавидний хлопчисько, що препогано вчився в школі, сяк-так ганявся за мячем на футбольному полі і добре, навіть надзвичайно, свистів, коли закладав два середні пальці глибоко до рота. В сімнадцять він почав проявляти всі признаки кавалерства. Ранком почав умиватися, навіть чистити зуби, реґулярно зачісуватись і мазати голову п'янким пахучим нектаром. У вісімнадцять він при зустрічі з дівчатами вже моргав, кахикав і розсипав компліменти.

— О, Катруся — любуся! Гало — добридень! Дай Боже витримати до другого побачення! Та ти, Катре, в цьому вбранні блищиш, як медицинський пінцет в болоті. Присяй-бі.

І так до кожного, кого б він не зустрів з молодого жіночого роду.

До незнайомих він мав підхід трохи інакший. Як тільки вздрів, півнем підбігав і солоденькими речами причаровував:

— Вибачте, але, побий мене грім, я вас десь бачив. Незнайома смикає плечима, ніяковіє. Він сильніше розпалюється.

— Не відмовляйтесь. Бачив десь. О! Згадав, та на забаві ви танцювали мов німфа. Пригадую вашу румбу. Ви так ґраціозно підскакувати, а ваші ноги в повітрі мерехтіли, мов блискавки. Ви були правдива міжплянетна богиня.

Отже — кавалір Іван незабаром відзначає іменини і день свого народження. На це своєрідне свято молодости і краси іменинник запросив десять знайомих дівчат і лише трьох хлопців-кавалерів. Розрахунок був простий. Дівчата за браком хлоп'ячого оточення зосередять всю свою увагу на іменинникові і обсиплять його словесними, сердечними, багатообіцяючими телеграмами. Ввесь тягар підготовки до гулянки Іван звалив на свої плечі. Кожне рішення, яке приймала мати чи сестра, обов'язково старанно обмірковувалось ним і або опробувалось або змінялось, підчищалось, а в більшості зовсім відкидалось, як грубе, некультурне ба навіть плебейське.

— Зваримо на свято смачний український борщ, — радилась мати з донькою.

— Який борщ ви збираєтесь кип'ятити?! І не думайте! Дівчата побачуть, що там плавають буряки, — то й до уст побояться підносити. Ще в горлі застрягне чи делікатні зуби порозхитує. Рорборщилися. Ще чого доброго, приготуйте ковбасу з мармолядою і хроном.

— То може варениками з сиром почастуємо? — невгавала мати.

— Варениками?! Хто ж їх гризтиме. Та ще з сиром! Ще з рибячих кісток приготуйте. Ніякої куховарської фантазії не маєте. Зваріть якусь аристократичну їжу. Щоб для очей і шлунку була приємна якась сатисфакція.

Вкінці вирішили продискутувати кулінарні дрібниці ввечорі, а зараз обговорити питання прикрашення Іванової резиденції.

— Мамо, купіть у хату трохи ботаніки, — попросив чи наказав синок.

— Якої ботаніки?

— Я маю на увазі квіти. Поставте їх по обидва боки моєї фотографії, ліворуч — білий пейзаж, — знайомство значить, праворуч — червоний —непересічна любов. Зрозуміли?

Мати підтакнула. І одноразово згадала, що сьогодні до його кімнати купила кольоровий портрет Шевченка.

— Синку, — каже, виймаючи з шафи портрет в рямці, — забула тобі сказати. Купила сьогодні Шевченка. Поставимо на комоді і теж обгородимо квітами.

Іменинник насторожився.

— Купили, кажете, Шевченка?!

Мати йому:

— Аякже.

— І напевно з вусами, шапкою ще й кожухом напіддачу!

— Вгадав, синочку.

— Покажіть!

Мати перелякано за портрет і до Івана.

— Дивись!

Синок глянув і мов чайка підстрелена.

— Ну так! Лопну від сорому. Занесіть, мамо, цей малюнок до скрині і замкніть під тринадцять замків ще й сургучем запечатайте. Горе мені, горе з вашою українізацією. Погибель мені з вашою традицією. Прийдуть до мене чужинці, глянуть на цей портрет і від переляку сплющаться. Шапка кудлата і кожух пудів п'ять з половиною. Так і пригадуються сніговії і пінґвіни на полярному полюсі. Ще й вуса до шиї звисають. І ні краватки ні метелика біля шиї не причеплено. Чуєте!! То ви оцей малюнок будете ставити чи вішати в моїй кімнаті? Будете псувати мені цивілізацію? Та я ліпше стану догори ногами, аніж бачити таку компромітацію.

Мати ні в сих ні в тих стояла і слухала синка.

— Чого ви стоїте біля мене?! Йдіть геть від мене зі своєю акварелею. І не дратуйте мене.

Мати пішла. Іван похапцем одягнувся і прожогом дременув до знайомого маляра.

— Гало, пане дженіторе! Оце ваша остання картина. Феноменальна. Феноменальна дівчина. Чиста, мов сльоза. А які ноги! Справді, ноги ви виточили, мов сам Леонардо да Вінчі. Особливо ліва нога — настояща поезія. Хоч мені здається, професоре, що права нога внизу трохи товща ніж вгорі. Але однак вдумливо оформлена.

— Професоре, маю горе. Таке горе, що хочеться без нот, без акомпаніяменту совою заспівати. Післязавтра в мене день народження. Окультурюю кімнату. Поставив свій портрет на комоді, а для контрасту Шевченкового немає. Вдихніть надхнення і вродіть мені Тараса Григоровича.

— В якій позі хочеш малюнок мати?

— В якій вам зручніше, професоре. Лише, щоб не спав. Ага. З голови скиньте шапку. Надягніть циліндра.

— Якого кольору циліндер, — спокійно питає Леонардо да Вінчі.

— Якого хочете! Чорного. Ні, дуже сумно. Зробіть срібного кольору. Або кольору кислого молока. Ні сіре ні біле. Бруднувате. Вуса теж викиньте. Замість них змалюйте під носом для жіночої принади чорненьку тоненьку смужечку. Здеріть кожух. Дайте йому вбрання в квадратиках, з англійської шерсти. На шию краватку... Якого змісту, професоре, почепити краватку Шевченкові? Може намалювати садок на Україні?

Пригадуєте:

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,

— Га? Як ви гадаєте?

Професор скривився.

— Не вміститься садок на куценькій краватці. Треба щось коротше придумати... Іван теж замислився.

— А що Шевченко більш усього любив? Квіти!!!

Він же писав:

Думи мої, думи мої
Квіти мої, діти.

(Закінчення на стор. 4)

В. Січинський

ШЕВЧЕНКО—ҐРАВЕР

Треба відмітити, що в петербурзькій Академії зовсім не вчили і не знали офорту. Взагалі ця Академія часів Шевченка та і в новіші часи, була „твердинею" відсталости і нерозуміння значення нових ґраверських технік і репродукційних засобів. Отже Шевченко пізнав офорт, а також техніку „акватінти" самостійно, а також дійшов до вершків цих технік. А була це справа не легка, бо вимагала ґрунтовного знання хемічних процесів і друкарської штуки.

Лише після закінчення Академії, Шевченко радився з ґравером Йорданом в 1858 р., після його повороту з Лондону, де Йордан вивчав нові англійські способи травлення офорту і акватінти.

Перші офорти Шевченка походять з 1840 р., а найбільше займався він цією технікою ґравірування в останні 4 роки свого життя. Виконав понад 300 офортів історичного змісту, краєвидів, побутових сцен і портретів. За цю свою працю, яка не мала прикладу в Росії, він одержав найвище відзначення від Академії Мистецтв — звання „Академіка ґравюри" 2 вересня 1859 року.

Творчість Шевченка в ґраверстві, подібно як і в малярстві відзначається великою самостійністю, виробленою методою, оригінальною технікою та великими формальними досягненнями. Проте, як людина своєї доби, що живо й глибоко переживала реальну дійсність, та мистець з широким знанням світового мистецтва, не міг не переймати деяких впливів своїх сучасників та старих майстрів малярства і ґраверства. При чім все це імена світової слави — англійський-маляр-суспільник Вілям Гоґарт, фляманські майстри Вільденс, Рубенс, Н. Веркольє та найбільше згадуваний вже Рембрандт.

Коли ж порівняємо мистецький напрямок Шевченка з течіями додішньої Росії, то переконаємося, як дуже вони були протилежні. У „всеросійському" центрі — петербурзькій Академії мистець, безпросвітно панував мертвий, непорушний, віддалений від життя і житьових потреб псевдоклясицизм із так званими „академічними" методами навчання, на чолі з тодішнім „кумиром" Карлом Брюловим. Значення і „впливи" Брюлова на творчість Шевченка в російській і українській літературі непомірно перебільшені. Шевченко справді ставиться з подивом і пошаною до праці Брюлова, зокрема до фіґурового рисунку професора Академії, але не перейняв його мистецький напрямок, про що свідчить ціла діяльність Шевченка, його тематичний репертуар, формальні досягнення і навіть маніра рисування.

Поза Академією хаотично назрівала течія московського націоналізму в нездорових, шовіністичних формах. Цей останній згодом виродився у так званий „суздальський стиль", що його гостро критикував Т. Шевченко. Ця течія з боротьбою проти „Западнічества" за його „розбрат мышленія и безстыдство знанія" („Москвитянин" 1841), існував згодом навіть у так зв. „Передвижників", коли російські мистці іґнорували формальні досягнення і техніку старих і нових мистців світового мистецтва.

Своїми побутовими творами Шевченко значно випередив таких російських „реалістів", як Венеціянов, з його кепськими артистами, що грають ролю „мужичків" або Федоров, з його слабенькими карикатурами з купецького життя. А навіть на тлі західно-европейської сучасности, що в першій половині XIX стол. не піднялася вище солодкавого романтизму та ідеологічних мелодраматичних сцен, — Шевченкова творчість дає нові обрії, нові досягнення справжнього, непідробленого реалізму, без натуралістичних подробиць, з синтетичною формою, з сильною віддачею психологічних моментів і внутрішніх драматичних виявів.

Спеціяльно в ґраверстві Шевченко творить цілу епоху в розвитку цієї галузі мистецтва. Його праці відзначаються свіжістю замислу, майстерною технікою, глибоким розумінням властивостей матеріялу, живим динамічним рисунком і особливою оригінальною штриховкою з хвилястих мягких ліній.

Слідуючи за еволюцією ґраверської техніки нашого мистця, можемо помітити, що ще в ранніх працях Шевченко мав нахил до графік, які виконував з великим майстерством, наприклад, прекрасний автопортрет з молодих літ (1843 р.), нарисований пером чистографічною манірою. Рисунки виконувані Шевченком для книжок, і репродуковані каліграфією, нерівної вартости, напр., частина ілюстрацій до книжки Полєвого про Суворова (1843 р.). Що іншого бачимо в офортах Шевченка, які виконувалися нашим мистцем з пієтизмом. На них не тільки докладно відданий рисунок оригіналу, але навіть характер матеріялу первовзору, так що в офортах Шевченка можна пізнати, чи він виконував їх з олійних образів, акварелі, сепії, рисунку олівцем і т. д. В альбомі „Живописная Украина", що зразу була задумана в репродукції способом офорту (1844 р.), більше використані чисто графічні можливості, як то свідчать кращі офорти альбому — „Судна Рада", „Видубицький манастир", „У Києві". Тут мистець використав усі можливості офорту які були створені старою школою голляндських і фляманських офортистів та власними удосконаленнями. Загально можна сказати, що в перших своїх офортах, Шевченко тримається рисунку плямами (площами), з великою ґрадацією півтіней, при чім лінія ще обережна, штриховна, стримана і пригладжена. Зате в новіших офортах Шевченко більше використовує властивості ґравюри, більше уваги уділяє лінійному рисункові і штрихуванню. Особливо в останніх працях рисунок став більш бравурний, легкий, лінія жива і динамічна, штриховна більш сміллива, різноманітна з великою пластичною ґрадацією.

(Докінчення буде).

Президент Труман залюбки грав на фортепіяні, а президент Айзенгавер залюбки грає в ґольфа і це всім відомо. Але мало хто знає, що президент Айзенгавер, подібно, як британський прем'єр Черчил, теж залюбки малює. На фото: Президент Айзенгавер, як один грач ґольфа для другого, презентує Робертові Т. Джовнсові портрет цього колишнього американського і британського аматора ґольфової гри і тепер чемпіона. Президент Айзенгавер намалював цей портрет з фотографії, починаючи малювати ще в Ню Йорку перед інавґурацією і скінчивши його вже в Білому Домі. Портрет цей виставлено в Національному Ґольфовому Клюбі в Авґуста, Джорджія.

НОВИНИ З МИСТЕЦТВА

ГРИГОР КРУК У ПАРИЖІ

З ініціятиви заслуженого нашого діяча проф. О. Шульгина, і відомого французького поета й письменника Жана Кассу порушено питання перед відповідними паризькими чинниками про влаштування в Парижі вистави праць українського різьбаря Григора Крука з Мюнхену. Завдяки енергії цих двох людей стала можливою справа, доступна далеко не кожному з наших талановитих мистців, що поневіряються на скитальщині. Справою зацікавилося також і німецьке дипломатичне представництво у Франції (очолюване, до речі, відомим мистецтвознавцем, д-ром Вільгельмом Гавзенштайном), яке, обіцявши повну підтримку, в особі д-ра Франка, звернулося спеціяльним листом до митних урядів з проханням піти назустріч мистцеві в транспортуванні експонатів, з яким він, самозрозуміло, має величезні труднощі.

Різьбар і рисівник Григор Крук звернув на себе увагу західнього світу на еміґрації вперше ще 1945 р., коли тодішній часопис „ДП - Експрес", присвячений життю скитальців, вмістив інтерв'ю і світлину мистця при праці. Мюнхенцям пам'ятні праці Крукові, виставлені на великій виставці українського образотворчого мистецтва 1947 року, влаштованій в одній з найкращих виставкових заль Німецького Національного Музею. Особливо кинувся тоді в вічі монументальний акт — дівчина зі злегка нахиленою головою. Брав участь Крук і у виставці Святого Року, проживши тоді довший час в Римі.

Оцінюючи мистецтво Крука з запропонованих йому фотографій, Жан Кассу, в листі до директора уряду для скитальців у Парижі, пише, що його увагу прикували „зокрема ті з творів, які свідчать про зусилля до спрощення та виразистости руху". В особистій же розмові з нашим майстром французький поет, що є видатним мистецтвознавцем і, так би мовити, ідейним надхненником Національного музею модерного мистецтва, вражений Круковим „Бандуристом", сказав йому, „що його мистецтво має глибоке національне коріння".

Для паризької виставки Крук дібрав 20 експонатів, серед них такі твори, як „Портрет дівчини", „Стояча дівчина", „Вимандрування" (в бронзовому і гіпсовому варіянтах) тощо.

Українські друзі Крукової творчости щиро бажають йому успіху в вибагливого французького глядача.

ПОВІСТЬ ІВАНА БАГРЯНОГО ПРО БРОДИ

Відомий письменник Іван Багряний написав 200-сторінкову повість про трагедію під Бродами. Вона друкується в видавництві „Україна" в Новому Ульмі в Німеччині. Цей твір можна замовляти в адміністрації часопису „Українські Вісті" в Німеччині.

КРИТИКУЮТЬ ІРИНУ ВІЛЬДЕ

Рецензент В. Речмедін надрукував у „Літературній Газеті" з 19 лютого ц. р. статтю під заголовком „Серйозні недоліки одного романа", в якій критикує твір Ірини Вільде „Повнолітні діти". Цей роман видало львівське видавництво, і його ганить також Речмедін за неввагу до ідеологічних помилок авторки. Про сам роман критик пише таке:

„Про існування Совєтського Союзу в романі згадується мимохідь, хоч саме цей фактор відіграє вирішальну ролю в ідейному рості зарубіжної (!) проґресивної молоді. Тим більше незрозуміло, як могла письменниця забути про це в наші дні, процюючи над своїм романом. Автор неначе оберігає своїх героїнь від наймогутніших і найсвітліших впливів на свідомість молодого покоління, від впливів, що линули з совєтського Сходу, носіями яких були найпроґресивніші трудящі Буковини, комуністи. Дивує безсторонність (!!!) письменниці в тих випадках, коли потрібно рішуче розвінчати ворогів, що зводять наклепи на борців за робітничу справу".

НОВІ КНИЖКИ

„Der Ukraine Philatelist" N. 1 (3). 1952. Hamburg.

Після 32 років перерви почав виходити цей німецький журнал - орган „Ukraine Philatelisten Verband" у Німеччині.

Зміст його: д-р Зайхтер — „Історія цього товариства", д-р Шмідт — „В справі обіжника т-ва ч. 51", д-р Зайхтер — „Нове з української клясичної філателії". Повідомлення. Особливо цікава остання стаття, яка систематично-науково подає нові відкриття українських клясичних марок 1918-21 рр. і наприкінці подає між іншим, що останнім часом збірки України на різних міжнародніх виставках марок одержали аж 9 медалів та інших відзначень (8 у Німеччині і 1 в Канаді). Далі заповідається видання окремої наукової монографії про українські марки Одеської поштово - телеграфної округи, як рівнож чергове видання загального каталогу марок України. Повідомляється також про підготову до видання в Англії підручника марок України англійською мовою.

Кап-ляйт. **С. Шрамченко**

Примітка редакції: Рецензії на філателістичні видання, надруковані в ч. 5 тижневика, теж написав кап-ляйт. С. Шрамченко, тільки в коректі його підпис випав. Цим виправляємо ту помилку.

Юрій Липа. Призначення України. Друге незмінене видання з 1 мапою та 12 схемами в тексті. Накладом Української Книгарні „Говерля", Ню Йорк, 1953 рік. Стор. 305 + 3.

Це досить неохайне фотоперевидання нашумілої свого часу книги відомого публіциста, поета і письменника Юрія Липи. Перше видання „Призначення України" вийшло у Львові в 1938 році. Книгу цю тоді прихильно зустрів західньо-український і еміґраційний читач та критика. Автор книги виявив велику ерудицію у питаннях, що досить далеко стояли від його офіційного лікарського фаху і цією своєю працею висунувся, на чоло нечисленних у нас теоретиків історіософічних проблем. „Призначення України", поза її синтезуванням найважливіших проблем України, приносить величезну кількість інформацій з найрізнородніших ділянок знання, — тож значення цієї книги, поза всіма змінами, що наступають на Сході Европи, ще довго буде актуальне, як одного з найкращих джерел знання про Україну.

І. К.

З науки й техніки

АТОМОВИЙ ГОДИННИК

Академія Наук у Вашинґтоні 19 березня вшанувала д-ра Гарольда Лайонса (Lyons) річною нагородою за те, що він винайшов атомовий годинник, який буде докладніший від того означування часу, яке нам давала наша плянета Земля своїм оборотом довкола сонця. Сама академія пише про це так:

„Старомодний соняшний день відхилюється (неточний) на одну 25,000,000 частину своєї довжини. Атомовий годинник д-ра Лайонса буде недокладний тільки на одну 10,000,000,000 частину. За триста років, цей атомовий годинник буде непослідовний (недокладний) тільки на одну секунду, а годинник побудований за рухами Землі, в той сам час, помилиться аж на 380 секунд".

ЩЕ ПРО „ЛІТАЮЧІ ТАРІЛКИ"

Професор Гарвардського університету Доналд Г. Менцел видав грубу книжку, в якій намагається вияснити, що наука не може згодитися з тим, щоб направду існували ті тарілки, що про них оповідають люди. Його книжка має 319 сторінок, і вона в популярний спосіб збиває можливість існування цих тарілок. Автор книжки „Літаючі тарілки" стверджує, що вже 1882 р. люди побачили на небі явища, які були подібні до теперішніх літаючих кружків. Те саме бачили і 1897 р. Але тодішня техніка не дозволяла на те, щоб думати про якісь машини, що літають по небі. Тепер, в добі атому, люди схильні вірити, що це якісь нові винаходи, які можуть бути шкідливі під час війни, якої боїться ввесь світ. Одні твердять, що це американський винахід, інші переконують, — що большевицький. Ще інші вияснювали, що це винахід людей із плянети Марса, яким марсіяни послуговуються, щоб пізнати нашу землю та пізніше її завоювати.

Проф. Менцел пише в своїй книжці, що вістки про літаючі тарілки належать до цієї самої категорії, до якої відносяться вістки про чарівниці, злих духів та вовкулаків. Він твердить, що сам може викликувати літ таких тарілок у своїй лябораторії, бо знає, як вони виникають на небі. А те, що люди вважають за літаючі тарілки — це далекі літаки, небесні тіла в деяких позиціях, привиди, автомобілеве світло — пущене вгору, світло рефлекторів або світляні явища, які виникають під час наглої зміни погоди між окремими верствами хмар. Хто хотів би більше знати про це, може прочитати книжку проф. Менцеля, яка з успіхом розбиває міт про „літаючі тарілки".

БДЖОЛЯНЕ ЖАЛО СКЛАДАЄТЬСЯ З ТРЬОХ ЗУБЦІВ

Оте тонесеньке жало, яким бджола завдає удар людині або тварині, складається з трьох зубців, а один із тих зубців має ще й „зуби", що звернені назад.

(л)

ТАНКОВА САҐА АМЕРИКИ

(Закінчення зі стор. 3)

в школах не дає бажаного результату. Молодь вивчає їх як одну з точок програми шкільного попису і вони радше мають характер фізичних вправ як народного танцю. Бо мабуть легше є вивчити чужу мову з правильним акцентом, як танцювати чужий народний танець з його особливими „ідіомами" та з задержанням чистоти його духа і стилю.

Більш сприятливі для свого існування і розвитку в Америці найшов сценічний танець, що трьома фазами імпорту прибув з Европи. І хоча це у більшості було спричинене політичними умовинами европейських країн, як потребою танкової культури в Америці, він найшов тут цілком догідні умовини акліматизації, спихаючи на друге місце загально досі люблений водевіль і декоративні танці музичних виступів. Першими були французькі танцюристи, що по французькій революції принесли акробатику й пантоміму, далі італійські еміґранти, що перші ставили в Америці оперу з балетом, та вкінці у 1917 р. російські, що заволоділи американську сцену й публіку клясичним балетом. Одначе всі ті стилі сценічного танцю є виявом европейської танкової культури і навіть тоді, коли в них американська тематика й оформлення, вони набирають міжнародного характеру, а не чисто американського.

Революційним спротивом у ділянці танцю, зверненим передусім проти змеханізованого і в ті часи вже дещо підтоптаного клясичного балету був виступ американки Айсадори Дункан. Інспірована гелленістичним духом, вона прірвала зв'язок з усіми знаними досі в Америці родами сценічного танцю, звільнила його від чужих впливів, створила новий, вільний танець, спертий на природних рухах тіла. Одягнута у грецьку туніку, вона босоніж танцювала рухи світу природи, серед якої живемо і тим повернула танкову струю назад у її історичне русло. Поява її модерного танку була великою подією в танковому світі і безперечно дала початок новому розділові його історії. А все ж, хоча він і зродився на американській землі і його творцем була американка, він не був традиційним американським танцем, але радше теплярняною квіткою, що не була в силі встоятись холодному подихові загальної американської думки.

Шляхом нового мистецького напрямку пішли згадані вже тут Рут Деніс і Тед Шовн, що вірили у танець як вислів людської думки й почувань і що він, як вияв життя вищого ступеня, є до тієї міри сповнений елементами духової культури, що може піднятися у сферу чистого інтелекту і символіки. На шляху до тих мистецьких висот Рут Деніс була як паломник, що через святині, музеї і літературу цілого світу шукала спокою для свого творчого духа. Вернувши з Єгипту, Індій, Китаю, Японії, де у джерел обоє досліджували містерії релігійних і ритуальних танців, вони основали в Америці школу мистецького танцю „Denishow", що виховала найвидатніших сьогочасних американських танцюристів і хореографів, як Марта Ґреґем, Доріс Гамфрей, Чарлз Вайдмен і др.

Їх, одначе, не вдоволяв виключно сакральний характер і односторонність танкових містерій Рут Деніс, що танками інтерпретувала псальми і біблійні сцени в справжніх або імпровізованих церквах. Вони намагаються надати танкові більш конкретного змісту. Їх модерний танець — це не розвага типу ексцентричної акробатики, не чарівна казка романтики давнього балету, він теж не є інспірований античними зразками ні Орієнтом. Це світ ідей і проблем, що проникають людське життя, це нові шляхи рухового вислову людського духа через тіло.

Американська публіка, хоч і цікавиться новим сценічним танком, та все ж реагує доволі стримано, подібно як і на інші твори модерного мистецтва, що вимагають від неї думання, знання психології, літератури, історії, тощо. Суворість костюмів, брак декорацій і світляних ефектів, часто і музики, не допомагають розуміти мистця, що відійшов від признаних академічних принципів і форм та творить для „завтра", для наступного покоління. Сьогоднішнього глядача важко наблизити до поширення обріїв мистецької думки, яка відкриває підсвідоме у творчості мистця, важко теж переконливо передати йому особисті візії, подані в індивідуальній руховій експресії. Щоб свої танці зробити більш зрозумілими публіці, модерні хореографи шукають тем до своїх творів в літературі та у фільмових сценаріях, виступають теж як солісти водночас на сцені зі симфонічною оркестрою. Та всеж не багато ентузіястів мають танці Марти Ґреґем, найбільшого танкового таланту сьогочасної Америки, і їм теж може загрожувати небезпека в'ялости, а то й занідіння, бо вони базовані виключно на персональних візіях, не охоплені окремою теорією ні системою.

Молодше покоління танцюристів, Ганя Голм (учениця Мері Віґман), Геллен Таміріс, Софія Маслова і др., хоча й вийшли зі школи Марти Ґреґем, відкидають сферу абстрактів і символів в танку як симптоми мистецької хвороби і намагаються найти контакт танку зі землею. У своїй реформі вони підходять так близько до глядача і його уподобань, що теми до своїх танців беруть зі щоденного життя, з включенням типово американського матеріялу, як страйк, ґанґстери, дискримінація, станки з камиксами й кока-колою; звичайно, револьвери, поліція, судова розправа і т. п. мають тут кульмінаційне значення. Усі ті буденні справи, віддані в танці з потрібним публіці гумором, сантиментом і трішки повагою. У тій формі мистецький американський танець перестав бути для публіки незрозумілою новинкою, перейшов період інтерпретацій мувики й філософування і став близько, дуже близько людини й життя. Свою театральність він позначує ще й тим, що впроваджує голос (хор, спів, рецитація), кольор, і світло, що правда не як рівновартні з ним чинники, але як інтеґральні його частини для підкреслення рухових елементів та викликання у глядача настрою й зорових емоцій.

Оці сиґнали-предвісники, що заповідають нову еру у ділянці мистецького танцю в Америці, викликають живу полеміку, що її на сторінках численних журналів, присвячених виключно справам сценічного танцю, ведуть передові знавці-критики і мистці-хореографи.

Чи ця радикальна зміна, зроджена з імпульсу сьогочасного духа часу, можливо піддержувана індустріяльними меценатами, вийде на користь танковому мистецтву Америки? Популярність і умасовлення не є справжнім виразником якости продукції, іноді буває навпаки! Затінювання чистоти стилю і характеру мистецького танцю подібне до „модернізування" клясичного балету, що в його феодальні хореографічні концепції впроваджують нову американську тематику хореографи Массіне і Баланчин — а в СССР пролетарську ідеологію в балетах „Лаврексія" (постанова Чабукіяні), де пріма - балеріна танцює зі сокирою в руках і подібне-ж в „Полум'я Парижа" (постанова Вайнонена), „Червоний Мак" (постанова Захарова) і т. д. Оце втиснення ідей нової епохи у стару танкову термінологію вульгаризує чисті форми клясичного балету і затирає його рухову логіку. Треба думати, що усі ці перерібки не є виявом мистецької думки сьогоднішньої доби і вони тільки вносять хаос та спинюють вільний ріст охопити його одною системою чи стилем, воно пливе безупинно як струя життя і побіч себе можуть існувати і розвиватися різні його мистецькі вияви і форми.

В ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

(Закінчення зі стор. 3)

Не так! Малюйте на краватці квітку. Рожу. З двома листочками. На одному листочку сидить бджола і ноги витирає. Ідея!! Малюйте!

Маляр приступив до цікавого замовлення.

День, в якому Іван мав щастя народитися, був погожий, як і сам іменинник. Останній метушився по кімнаті і покрикував:

— Мамо, спіймайте муху і задушіть. А то гості прийдуть, а муха в хаті веселиться, мов на курорті. Ще подумають, що в нас не провадиться жадної дезинфекції. Ловіть!

— Як же я її буду ловити, коли підскочити не можу.

— То візьміть горщок кипятку і линіть на стелю. Обпарте паразита. А втім заждіть. Це будете робити пізніше. Давайте мені сорочку.

— Українську тобі, з блакитньою вишивкою?

— Дайте спокій. Ніякої мені української вишивки. Приготуйте мені червону сорочку з зеленими рукавами.

— Ту синку, що мексиканські пальми на спині, чи три гадюки на грудях?

— До цього часу не знаєте зоології. Не гадюки а кобри. І нарешті, мамо, запам'ятайте залізні правила культури. В будні дні люди носять сорочки з пальмами, лише у свята з кобрами, евентуально можуть бути тигри чи інші нецивілізовані звірі . . .

Почали сходитися гості. Іван стояв біля дверей і кожного вітав:

— Добривечір, панно Олю! Яку дискретну парфуму ви вживаєте. Боже, яку! Ось я дихнув і від вашого аромату в ніздрях залоскотало.

— Гало Василю! Що це в тебе під оком прищ чи синець вмостився? Ну так, синець. Завбільшки з кводра! Напевно Різдвяні свята були хвилюючі.

І так кожного гостя Іван не забував. Кожному щось приємненьке казав. Сідали за стіл. Мати за порадою Івана не соромила гостей традиційними українськими стравами. На перше вона подала єгипетський бульйон, далі італійські макарони з родзинками, потім російський „чайок" з жидівською мацою і вкінці індійські горіхи з американською кока-колою.

Після їжі гості пішли до вітальні. І відразу всіх очі вп'ялися на комоду. На ній стояв великий портрет іменинника, а поруч малюнок літньої людини в циліндрі, з мишачими вусами, білими рукавичками, тростиною та краваткою з рожею і бджолою. Гості, як глянули на великий портрет, майже одноразово сказали:

— О, Іван тут, мов живий! Аж проситься говорити. Потім очима на малюнок поруч. Хтось загадково:

— А це хто?

Іван спантеличено:

— Не впізнаєте?! То хоч, будь-ласка, вгадайте.

Оля підбігла близенько і переможно, бадьоро:

— Та хіба ? тяжко вгадати? Це ж портрет Чарлі Чапліна.

Розлючений іменинник ступив до малюнка і пальцем донизу:

— Хоч читайте, коли з голови розум виплинув.

Внизу золотими буквами виведено: „Тарас Шевченко. Дарунок художника Гріхомазова Івану Крикливому".

Настрій у гостей після такого інциденту попсувався. Розходилися . . .

Микола Понеділок

СМІХ — ЦЕ ЗДОРОВ'Я

— Прошу дуже, прошу прийти! Четвертий поверх, п'ятий апартмент. Прошу стукати ліктями в двері.

— Чому ліктями?

— Та гадаю, що чей же не прийдете з порожніми руками до нас на гостину.

Стрілець стоїть на варті і бачить, що надходить службовий старшина.

— Стій! Хто йде?

— Дурень!, бурмотить старшина.

— Вибачайте, пане сотнику. Я думав, що це хтось інший.

Редактор часопису в одному малому містечку надрукував у своїй газеті таке оголошення.

— Вчора я купив п'ять фунтів муки, і в ній було сміття. Крамар має негайно принести мені чисту муку, а то я буду змушений публічно в часописі оголосити його ім'я й прізвище.

На другий день він дістав сто фунтів муки, бо в цій місцевості були двадцять харчових крамниць. Редактор передав муку до дому старців, а сам тішився силою друкованого слова.

Вона хотіла з ним зірвати, бо його характер їй не подобався. Зробила це при такій нагоді.

— Для тебе, моя дорогенька, зроблю все, що накажеш.

— Все?

— Все!

То, будь ласка, пошукай собі іншої дівчини.

Дві сусідки пішли разом до театру. Ввечорі чоловік питається своєї любительки театру.

— Як ти бавилася в театрі?

— Та спочатку було дуже гарно. Але пізніше люди звертали нам увагу, щоб ми під час вистави не розмовляли, і в той спосіб зіпсували нам гумор.

— Я народився без сотика в кишені.

— А я не мав навіть кишені.

— Звідки маєш таке гарне авто?

— З фантової льотерії.

— Ти виграв авто?

— Ні, я тільки влаштував льотерію.

— Маю для тебе велику несподіванку на твої іменини.

— Що ж ти купила мені?

— Чекай хвилинку, я зараз надіну цю гарну сукенку.

— Як називається цей океан?, питається учитель учня в клясі.

Учень не відповідає нічого і стоїть тихо.

— Дуже добре, каже учитель. Це Тихий океан.

— Мамусю, я сьогодні піду босий до школи.

— Чому, синцю?

— Бо ми рахуємо вже до 20, а на руках я маю тільки десять пальців.

Кава це дуже дивний напій.

— Чому?

— Її пражать, щоб була чорна і додають молока, щоб її побілити. Кидають цикорії, щоб була гірка і додають цукру, щоб була солодка. Пригрівають пізніше на печі, щоб була гаряча і дмухають, щоб її охолодити.

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО МОРЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ

Проголошення Чорноморської фльоти бувш. російської імперії — Українською Державною Фльотою і піднесення українського прапору на військовій фльоті в Севастополі дня 29 квітня 1918 р. — стало традиційним святочним днем, коли українська національна преса відзначає цю велику дату статтями про український фльоту і взагалі проблему величезної ваги — Чорного моря. Цікаво відмітити, що в минулому 1952 р. цій проблемі українська національна преса присвятила велику увагу, в більшій мірі, як в минулих роках. Подаємо цей бібліографічний огляд.

„Український Самостійник", тижневик в Мюнхені у Великому числі 17-18, присвятив цілих 3 сторінки зі статтями З. Пеленського „Чорноморський мир", П. Курінного з археології, спогадами Г. Ващенка і П. Педа. До того ілюстрації за схем. рисунки колишньої української військової фльоти. Та сама стаття П. Курінного рівночасно появилася в „Українськім Робітнику", Торонто, з дня 2. V., ч. 18. Дальші статті про Чорноморську проблему З. Пеленського появилися в „Українськім Самостійнику" в числах 34-39.

„Свобода" в своїх недільних додатках, ч. 9-10, умістила більшу історичну розвідку В. Січинського про заложення Одеси. В щоденнику „Свобода", Ню Йорк, ч. 109-110, стаття, кап.-лейтенанта фльоти С. Шрамченка „Українська воєнно-морська політика на Криму в 1917 — 1918 рр."

„Народня Воля", Скрентон, ЗДА, умістила статтю про значення Чорного моря в торговлі і промислі, ч. 17.

„Новий Шлях", Винипег, Канада в ч. 50, крім статті „Наше море", видрукував спогади С. Шрамченка про українського міністра морських справ М. Білинського.

„Вісті" в Бельгії, ч. 4, мали коротку статтю „Чорне море — Українське море".

„Мій Приятель", часопис для дітей в Винипегу в ч. IV., дав цікаву, живо написану статейку про Чорноморську фльоту з 3 гарними ілюстраціями.

„Крила", місячник в Ню Йорку, ч. 3, умістили статтю В. Трембіцького „Україна та її море", з мапою морських шляхів.

„Українське Слово" в Парижі, в ч. 548, мало статтю „За життєві шляхи нашого простору" і в ч. 560 „Два шляхи в Европу".

„Сучасна Україна" в Мюнхені, ч. 10, в Літер.-Мист. додатку, помістила цікаву статтю — спогад І. М. „При самому синьому морі" про Всеукраїнську Спілку Пролетарських Письменників в Одесі, яка мала за завдання плекати морську тематику в українській літературі і мистецтві.

„Українські Вісті" в Новому Ульмі, Баварія, ч. 35, помістила статтю Віталія Бендера „Людина з Чорного моря" — спогади про матросів совєтської фльоти.

„Молода Україна", Торонто в Канаді, ч. 3, крім віршів, коротку статтю „Українська Чорноморська фльота".

„Київ", літер.-мист. двомісячник у Філадельфії, ч. 2, умістив Ю. Яновського „Шаланда в морі", 5 віршів і О. С. В. „Море і я".

„Українець — Час" в Парижі, ч. 16, Л. Полтави „На нашому Чорному морі".

„На Варті" Торонто в Канаді, ч. 2, мало статтю М. Андрусяка „За Чорне море і Крим".

„Українські Вісті", Едмонтон в Канаді, ч. 18, умістили коротку статтю про 29 квітня 1918, вірші О. Влизька і Масенка та три кличі про Чорне море.

„Український Голос" в Винипегу, Канада, ч. 18, мав вірш В. Вального „29 Квітня 1918 року".

„Украініен Обзервер" в Лондоні, ч. 4, помістив статтю „Квітень 29 1918" і прапори Української Державної Фльоти.

„Молоде Життя", орган Українського Пласту, ч. 4-5, присвячене Дневі Моря і морському пластуванню. Уміщено спогад про піднесення Українського державного прапору дня 29 квітня 1918 р., 3 вірші, огляд українського морського пластування, статті організаційного і інструктивного характеру для морських пластунів і т. ін.

„Бібліотека Чорноморця", циклост. вид. в Торонто в Канаді, з дня 29 квітня, журнал пластунів „Чорноморців" для вишколу морських пластунів. Видання в цілості присвячене Дневі Чорного Моря і видатнішим морським пластунам. („Чорноморці" поширюють культ нашого моря і постійно дбають про належне відзначення Дня Українського Моря і Української Державної Фльоти, кожного 29 квітня).

Подав **Волод. Січинський і „Чорноморці".**

КІШ ПЛАСТУНОК ПРИ ПЛ. СТАНИЦІ В НЮ ЙОРКУ

—: влаштовує :—

29. БЕРЕЗНЯ 1953 Р., О ГОД 1-ій ПО ПОЛ., В ПРИМІЩЕННІ ПЛ. ДОМІВКИ В НЮ ЙОРКУ, 2-га Ave., ч. 144/II пов.

ПЛАСТОВИЙ ВЕЛИКОДНІЙ ЯРМАРОК

на який щиро запрошує всіх Пластунів, їх Батьків, Родину, Прихильників „Пласту" як теж все Українське Громадянство Ню Йорку й околиці.

На ярмарку можна буде набути по дешевій ціні гарні й цінні речі — власноручні праці пластунок (вишивки, писанки і ін.).

Увага! Трентон та околиці! Увага!

В НЕДІЛЮ, 29. БЕРЕЗНЯ 1953 Р., В ЗАЛІ УКР. ПРАВ. ГРОМАДИ, при 824 Adeline Street

ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І ТОВАРИСТВ ТРЕНТОНУ

—: влаштовує :—

ШЕВЧЕНКІВСЬКЕ СВЯТО

Початок о 6 год. вечора.

До численної участи запрошується все Українське Громадянство Трентону та околиць.

Вступ вільний. Святочний Комітет.

Увага! ГАРТФОРД і ОКОЛИЦЯ! Увага!

ОБ'ЄДНАНІ ОРГАНІЗАЦІЇ м. ГАРТФОРДУ ПІД ПАТРОНАТОМ УКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСОВОГО КОМІТЕТУ

—: улаштовують :—

СВЯТОЧНИЙ КОНЦЕРТ

в честь

ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

що відбудеться

В НЕДІЛЮ, 29. БЕРЕЗНЯ 1953,

о год. 4. по пол.,

В ЗАЛІ BURNS SCHOOL при вул. Russ and Putnam в Гартфорді.

В програмі: Доповідь проф. Миколи Чубатого, виступ злучених хорів Harford і Colchester, декламації, музичні точки.

Проситься Громадянство взяти якнайчисленнішу участь. **Комітет.**

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Новий етап акції в справі Народного Дому.

Нововибрана Дирекція Українського Народного Дому в Ню Йорку, в початковій свой діяльності, головну увагу звернула на збільшення фонду укр. Народного Дому через організацію кадрів збірщиків, які відвідуватимуть українців в приватних мешканнях та інкасувати гроші на уділи Народного Дому.

У вівторок, 17 березня 1953 р., в домівці Укр. Народного Дому, 208 Іст — 6 вул., відбулася конференція та відправа до праці в „терен" першої 25-особової групи збірщиків.

Ця група ідейних людей-збірщиків, що на перший виклик, точно прибула на конференцію, рішила посвятити кілька годин в тижні, після праці, щоби тим причинитися до досягнення так потрібної для української громади в Ню Йорку, власної хати.

Збірщикам вручено повновласті та адреси українців — мешканців Мангетену, від 1—12 вулиці включно. — Є надія, що акція вдасться, та що збірщики повернуть з більшими сумами, зглядно деклараціями на уділи.

Передбачено відправу другої групи збірщиків в числі 25 осіб, котрі відвідають мешканців евенів та решту вулиць давнтавну.

На один із пізніших тижнів плянується висилку збірщиків на знані адреси „Аптавну" та передмість Ню Йорку, як Бронкс, Йонкерс, Бруклин, Асторія, Квінс, тощо.

Кожної п'ятниці ввечорі відбуватимуться сходини збірщиків у домівці Укр. Народного Дому із членами управи в різних справах, зв'язаних зі збірковою акцією, взаємної практичної поради та передачі касієрові зібраних грошей.

Прізвища осіб та вплачену суму, подаватиметься в пресі вподовж збіркової акції.

Збірщики, які перші вирушили весною в поле орати ту ниву, що має дати в осені величавий збір — Український Народний Дім в Ню Йорку.

Захарчук Василь, Козопас Станлей, Кукура Володимир, Назаркевич Іван, Сирота Микола, Змій Володимир, Панькевів Максим, Гриців Роман, Данилюк Євген, Мащак Лев, Хамула Володимир, Пясецький Петро, Напасси Юліян, Букачевський Ярослав, Вишиваний Василь, Сушків Володимир, Клюфас Орест, Гошовська Ірина, Прокоп Мирослав, Стахів Євген, Когут Іван, Лисогір Михайло, Лепкалюк Мирослав, Крушельницький Леонтій і Рубель Ярослав.

Дирекція Укр. Народного Дому в Ню Йорку отсею дорогою звертається з проханням до громадян (нок) Ню Йорку і околиці, яким лежить на серці добро Народного Дому, і які диспонують вільним часом у вечірних годинах — по праці, — щоб зголошувалися на збірщиків грошей на уділи Укр. Нар. Дому.

По інформації в цій справі пишіть, або голоситься особисто кожної п'ятниці від 7—9 веч., неділі 12—1 по адресі:

Ukr. Nat. Home of New York, Inc.
208 E. - 6 St., N. Y. C.

Дирекція Укр. Народного Дому в Ню Йорку.

Філадельфія, Па.

Шевченківський Концерт.

Традиційне Шевченківське Свято відзначувала Філадельфійська громада в неділю, 22 березня ц. р. врочистим концертом, устроєним заходами Філії Конгресового Комітету. Простірна заля Горожанського Клюбу була вщерть виповнена, що дає ще один доказ про повсякчасний ріст культу Шевченка.

Концерт започатковано відспіванням „Заповіту" у виконанні хору „Кобзар" під диригентурою Семена Бутовського.

Окрасою концерту була промова нашої визначної письменниці — сенаторки Галини Журби. У своїй промові Галина Журба шукала повного означення Шевченкової величі, яку охоплює назва генію. У світі — стверджувала письменниця — йде боротьба між геніями - демонами і вони, чи їх думки - ідеї, ведуть людство. Колись Будда виповнив своїм духом життя великого народу і цим духом живе цей народ до сьогодні. Його лише підтримав новий великий дух індійського народу Ганді. Великі геллєнські філософи Сократ, Платон, Арістотель формували і формують людське думання. Думками людей володіють і великі поети від Гомера до Данте, Гете, Шевченка.

Шевченко виїмковий геній між поетами. Він вийшов із глибоких шарів народу і його слово прийняв цілий народ. Цей небуденний зв'язок нашого поета з українським народом і спричинив, що культ Шевченка в українському народі став майже божественним. Письменниця теж коротко. проаналізувала деякі фрагменти Шевченкових творів, які ілюстрували її твердження про геніяльність Шевченка. На жаль слабий голос письменниці і брак мікрофону на сцені, може, не дозволив усім присутнім почути цю надзвичайно цікаву промову і тому варто, щоб вона появилась друком.

Мистецькою квіткою концерту був виступ камерного тріо у складі: Роман Савицький (фортепіян), Оксана Сімович (скрипка) і Мирослав Дуда (віолончеля). Наші музики, за якими вже стужилась Філадельфійська публіка, виконали першу частину Тріо-А-моль для фортепіяну, скрипки і віолончелі Василя Барвінського. Цей повний глибокого звуку зразок творчости нашого композитора, спеціяльно заслуженого в камерній музиці, можна б награди на платівку та й використати для пропаганди нашої музичної культури в українських радіопрограмах. Мішаний хор „Кобзар" під управою С. Бутовського мав у програмі новинку: „Жалібний марш" Миколи Лисенка. Про цей новий для нас твір нашого славного музики повинні висловитись знатоки музики. Треба лише сказати, що він дуже подобався публіці, залишаючи тривале враження. Той же хор виконав теж кантату „Б'ють пороги" Шевченка-Лисенка. Наша публіка мала нагоду чути цю славну кантату вже під час останньої осінньої Академії у Філадельфії. Тим разом хор прозвучав повніше. Виступив теж чоловічий хор під управою Довбуша і виконав „Вогні горять". Акомпаніював хорові Лідія Вульба. Співачка Олена Шишацька, при акомпаніяменті Зої Маркович, відспівала присмно „Садок вишневий" Лисенка і „Сонце гріє, вітер віє" Хоткевича. На бажання публіки вона ще виконала, як наддаток, пісні „Плавай, плавай, лебедонько" з „Тополі".

Симпатична деклияматорка Оксана Панасюк вибрала найтрудніший вірш Шевченка „Кавказ", такий повний нагли[х] переходів від глибоко - зворушливої лірики, до іронії і сарказму, що й „дуже" видавні декляматори не „давали собі ради" з цією декламацією. Молоденькій Оксані Панасюк треба порадити, щоб вона рішилась на поглиблення свого декламаторського хисту студіями.

Групову декламацію фрагментів із Шевченкових „Гайдамаків" підготовив Володимир Шашаровський. Інсценізація поетичних творів має уже традицію в нашому театрі. В цьому випадку режисер може і не вповні передумав цілий задуманий образ але сильні слова Шевченкового твору у мистецькому виконі артистів Карп'яка, Левицького, Мельника, як теж і молоді були донесені до публіки і викликали глибоке враження.

Концерт мав не лише моральний, але і матеріяльний успіх та приніс певну суму до фонду УКК. **Т.**

НАГОДА!

МУЗИЧНІ ТВОРИ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ.

Народні та історичні пісні на мішаний, чоловічий і жіночий хори.

Повне посмертне видання!
За три збірки ціна лише $3.50

Замовлення слати:
"SVOBODA"
P.O. BOX 346,
JERSEY CITY 3, N. J.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою)

„КУЛЬТУРНО І ЗАМОЖНО ЖИВЕ ЧАБАН КАБАЛА"

В Мединицькому районі на Дрогобиччині живе чабан Кабала. Він уже чотири роки „доглядає колгоспних овець. Вівцефарму почато з десятка овець (вівцематок), а сьогодні колгосп має 500 овець". Що він заробляє за важку свою працю? Часопис пише, що „він живе культурно і заможно", і одночасно подає, що цей чабан Кабала „отримав за вироблені трудодні десять кірців збіжжя". Але „до того управа колгоспу дала йому ще 22 вівці". І це ввесь його заробіток! Чи може „він жити, заможно і культурно", коли перерахуємо його заробіток на гроші. Десять метрів збіжжя — це коло 80 давніх польських золотих, а 22 вівці 440 золотих, разом це буде коло 500 золотих. Нехай сам читач судить чи за ті гроші можна „заможно і культурно жити". Та невже вони не вміють навіть добре брехати? А скільки долярів на місяць заробить робітник у „капіталістів" у ЗДА? А скільки за рік?

ПАРТІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ НЕ ПРАЦЮЮТЬ

„У Львівській парторганізації для самостійно вивчаючих марксистсько - ленінську теорію мало організується лекцій, до того ж часто вони читаються на низькому ідейному рівні і не задовольняють слухачів. Досі не усунені хиби в роботі Львівського вечірнього університету марксизму - ленінізму. Ще немало є в області безтурботних працівників, які безвідповідально ставляться до підвищення свого ідейного рівня і, користуючись безконтрольністю з боку партійних організацій, по суті не приступили до вивчення рішень XIX з'їзду партії і нової праці товариша Сталіна". Лік на це все? „Вивчати рішення партійного з'їзду та студіювати „геніяльну працю Сталіна „Економічні проблеми соціялізму в СРСР". (РУ, ч. 32).

ДОРОГИЙ ДЗВІНОК

Як був ще Іван Григорович Воронов завідуючим чайною ч. 4 у м. Дрогобичі, знав він магічні слова. Зайде було в чайну, сяде за стіл, обсизнеться ласенько, а тоді промовить:

— Поїсти б чого-небудь...

На столі вмить з'являється всяка-всячина. До різноманітних закусок додаються ще й пляшки.

І все це безплатно!

Від такого „керівництва" чайна почала хиріти, не виконувала плянів.

Подивились на такого завідуючого в тресті їдалень і ресторанів і видали наказ: „За зрив виконання пляну, за нехтування звільнити з посади завідуючого чайною ч. 4 Воронова Івана Григоровича".

Обурився цим наказом Воронов і побіг до міському партії. Пробився до кабінету секретаря.

— Рятуйте, скривдили!

— Хто скривдив, чим скривдив? — запитав тов. Костюк.

— В тресті скривдили, звільнили, звільнили ні за що. Тепер на вас, як на секретаря, вся надія. Допоможіть, — благав Воронов.

— Заспокойтеся, вживу заходів. Не хвилюйтесь, кращу роботу знайдемо. Я подзвоню...

Після дзвінка секретаря міського партії Іван Григорович був влаштований на посаду директора управління Дрогобицьким колгоспним ринком.

З приходом сюди Воронова ринок спіткало таке ж лихо, як і чайну. Пляни разового збору не виконувались: за півроку державі недодано 61 тис. крб.

Та це мало турбувало Івана Григоровича. Він бурхливо розгортав свою діяльність на базарній ниві. Одного разу В. Сидоренко, П. Савицький, В. Рабін, Є. Кленов з колгоспу ім. Кірова, Каланчацького району, Херсонської області, привезли у Дрогобич на базар продавати пшеницю. Продавали вони її по спекулятивних цінах, а директор ринку Воронов та обліковець ринку Лагуш дали тим продавцям довідку, що пшениця, мовляв, продається по нормальній ціні. Користуючись цією довідкою, шахраї поклали собі в кишені до 20 тис. крб. колгоспних грошей. Перепало дещо і Воронову. Він одержав за свою „працю" кілька мішків пшеничного борошна.

Привозили з Дніпропетровщини, Херсонщини, з Закарпаття і Кубані на ринок до Дрогобича борошно, овочі, фрукти, кавуни, виноград... Базарна сімейка, очолювана Вороновим, тільки те й робила, що видавала „продавцям" „довідки", а за це брала хабарі.

Коли заробітки базарної сімейки, очолюваної Вороновим, досягла вже великих масштабів, до управління ринку якось з'явився працівник обласного торгового відділу Бабкович.

Ревізор, — відрекомендувався прибулий.

Перелякався Іван Григорович.

Довго тривала ревізія. Але чим більше вона тяглася, тим веселішим ставав Воронов. Вилвилось, що цей ревізор не такий уже страшний. Бабкович не звертав уваги ні на підроблені документи, ні на фальшиві акти.

Півтора місяці переглядав ревізор папірці в управлінні ринку. Нарешті склав акта, і на тому ревізія закінчилась.

Минає час. До міськфінвідділу надходить сигнал:

— Крадуть в управлінні ринком. Там злодій сидить.

Виконуючий обов'язки завідуючого міськфінвідділом Гвоздико відповідає:

— Не може бути. Адже там директором Воронов, якого рекомендував сам Олексій Григорович.

Гвоздика замінив Степанов. Алє й він не поспішав надсилати ревізора в управління ринку. Там же керував „рекомендований" Воронов!

А тим часом Воронов і його компанія тягли все, що попадеться під руку. Особливо запопали вони з тієї статті конторису, що називається „капіталовкладення на благоустрій ринку". За короткий час вони вкрали понад 30 тис. крб.

Допомогла їм у цьому керуюча Дрогобицькою конторою Торговельного банку Л. Іванова, яка видавала гроші без документів на виконані роботи.

Дороденько коштує державі телефонний дзвінок Олекси Григоровича!

І. Верьовкин.
(Р. У. з 28 лютого).

Таких „дорогих дзвінків" більше на українських землях, де чужинці, — оті всі Воронови, Іванови, Бабковичі та Верьовкини, — розкрадають українське добре та в той спосіб „визволяють" українців від усього майна, здобутого важкою працею. „Вони тягнуть усе, що попадається під руку", і „дорожченько коштують українському народові телефонні дзвінки" московських окупантів.

Український Народний Союз який нараховує тепер уже понад 66 тисяч членів, є такою передовою народною установою американських і канадійських українців, в списку членства якої не повинно забракувати теж і Вашого імені. Бо належати до У. Н. Союзу значить належати до його свідомого та дійового загалу, який творить і веде наше громадське життя

КУПУЙТЕ ДРАМУ В. ЧАПЛЕНКА

про страхіття большевицької колективізації на Україні

„ЧИЯ ЗЛОЧИН?"

Ціна 75 центів. Замовляти:
"SVOBODA"
P. O. Box 346, Jersey City 3, N. J.

ПРЕСОВІ КОНФЕРЕНЦІЇ В БІЛОМУ ДОМІ

В перші дні нової адміністрації було оголошено, що президент Айзенгавер продовжатиме скликати пресові конференції. Ці регулярні сходини президента з представниками преси тепер розглядаються не тільки як американська організація, але й як один з інструментів уряду. Вони дають нагоду президентові пояснити людям свою програму, висвітлити деякі важні заходи тощо. Проте, вони часом можуть і обтяжити президента, бо іноді журналісти уміють ставити хоч і щирі, але мудраційні питання.

Пресові конференції в Білому Домі започаткував ще Вудро Вілсон, що був президентом під час Першої Світової війни. Два попередніх президенти — Вілям Говард Тафт та Теодор Рузвельт — також часом зустрічались з журналістами, але тільки з приводу спеціяльних оказій, а В. Вілсон перший, що почав скликати їх регулярно. Відтоді традиція ця закріпилась міцно, але представникам преси було дозволено ставити тільки безпосередні питання. Такий порядок існував до часу урядування Франкліна Д. Рузвельта. Для нього такі конференції стали головним способом знайомитись з громадською опінією, і він намагався зробити їх інтимнішими і не тільки відповідав — або влучно відбивав — на всі питання, а навіть влаштовував диспути поміж журналістами. Він перший запровадив обмірковування різних поточних проблем, коли іноді дещо й не підлягало розголошенню. Журналісти, додержуючи своєї традиції, ніколи не порушували виявленого до них довір'я. М-р Рузвельт відбув 988 таких конференцій, пересічно дев'ять у кожних шість тижнів.

М-р Труман, як і його попередник, любив погуторити з публіцистами, хоч іноді їхні питання дратували його. Регулярні пресові конференції притягали багато відвідувачів, і тому їх було незабаром перенесено до більшого приміщення в будинку Виконавчого департаменту.

Пересічно на таких засіданнях бувало до двохсот осіб, серед них чимало іноземних кореспондентів. Кожний міг ставити президентові запитання. Частину конференцій передавало радіо коментаторам через радіо, а деякі були зафільмовані для телевізії.

Майже на кожній такій конференції бувають присутні редактори та інші представники преси, але вони, як не члени асоціяції Кореспондентів Білого Дому, не мають права ставити питань президентові. Журналісти інших країн, відвідуючи Вашингтон, також залюбки бувають на таких конференціях в Білому Домі.

(Загальна Рада)

ГОСПОДАРСЬКІ НАРАДИ ПЕРЕЛОЖЕНІ НА 11-ГО КВІТНЯ

УКК повідомляє, що наради в справах економічно-господарських та соціяльних, що їх скликала Господарська Комісія УККА на день 28 березня, відбудуться аж 11-го квітня ц. р.

На це звертається увага всіх заінтересованих.

Причина відсунення цих важливих нарад та, що на згаданий день скликано пленарне засідання Ради директорів УККА.

11. квітня наради відбудуться в Літературно - Мистецькому Клюбі, на 149 Друга Евеню, попол., о годині 3:00.

ПЛАСТОВА ОБЛАСНА ТАБОРОВА КОМІСІЯ

замикаючи свою діяльність за 1952 рік, рішила висловити щиру подяку всім Приятелям Пласту за їхню дуже вибатну допомогу в зорганізуванні пластових таборів літом 1952 року, а саме:

1. **ОО. Василіянам в Ню Йорку** за безкорисне відступлення площі та 2 будинків під табори юнаків в Нерровсбургу та за духовну опіку в часі тривання юнацьких таборів в Нерровсбургу і Понд Едд.
2. **Українському Народному Союзові** та його Дирекції за відступлення 2 великих будинків, площі, купелевого басейну під табори наших новаків і новачок, та віддання в користування кухні, холодільні та авта.
3. **ВП. Панові Романові Голембйовському з Асторії та Його ВПані.** Дружині за безкорисне відступлення площі та будинку в Понд Едд під табор юначок, та за повну посвяти особисту поміч в часі тривання табору, а це, — довоження власним автом харчів для табору, пошти, перевіз хворих тощо.
4. **о. Др. Филимонові Побігущі і о. Патрикові Пацакові** за духовну опіку в таборах новаків і новачок в Керґонксон.
5. Вп. Лікарям: **Др. Юрієві Малецькому, Др. Романові Грабові, Др. Миколі Терлецькому, Др. Богданові Панасюкові** за безплатну лікарську опіку над нашими новаками і новачками в таборі в Керґонксоні.
6. **Пану Данилові Слободянові** за видатну поміч, яка далеко переходила межі його обов'язку як адміністратора Союзівки, та за влаштування для дітвори кількох гарних кінових вечорів.

ЗА ОБЛ. ТАБОРОВУ КОМІСІЮ:
Вол. Книш, Орг.-госп. Референт. Вол. Масюк, Голова.

УВАГА! НЮАРК І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

В СУБОТУ, 28. БЕРЕЗНЯ (MARCH 28) 1953, о год. 5:00 і 7:30,

А В НЕДІЛЮ, 29. БЕРЕЗНЯ (MARCH 29) 1953, о год. 3:00, 5:00 і 7:00,

В ЗАЛІ УКР. ЦЕНТРАЛІ, 180 William St., NEWARK, N. J.

—: буде висвітлений :—

новий український звуковий кольоровий фільм

„ЧОРНОМОРЦІ"

Українських Громадян і Гостей щиро запрошує „КАРПАТІЯ"—Фільмова Служба, Ню Йорк.

ЩЕ МОЖНА НАБУТИ ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ „СВОБОДИ"

Після остаточної розсилки на попередні замовлення та після розпродажу, залишилось ще тільки кількадесять примірників Ювілейного Альманаху „Свободи" на 1953 рік і їх зможе дістати той, хто поспішиться із замовленням.

Ювілейний Альманах „Свободи" — це велика на 250 сторін книга, в якій поміщені статті, спомини, оповідання та інформації чотирьох десятків різних авторів з Америки, Канади й Европи, між ними й найвидатніших українських публіцистів. В тексті книги є багато різних світлин, віршів, жартів та іншого матеріялу. Альманах багатоілюстрований. Не зважаючи на величені кошти видання той великої книги, ціну на неї встановлено мінімальну, бо тільки ОДИН ДОЛЯР І П'ЯТЬДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ, які можна пересилати чеками, поштовими переказами, або один доляр готівкою та 50 центів поштовими марками. Поспішайте з замовленням, бо тільки ще може вам запевнити негайну її висилку. Замовлення, разом з грошевою належністю, належить висилати на адресу:

"SVOBODA"
P. O. BOX 346 (81-83 Grand St.) JERSEY CITY 3, N. J.

ЗАМОВЛЕННЯ

Прохаю вислати мені ___ примірників Ювілейного Альманаху „Свободи" на 1953 рік, за що долучаю $______

(ВИПОВНИТИ ПО-АНГЛІЙСЬКИ!)

Name ______________________

Address ______________________

(№ & Street)

____

(City & State)

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

Народний Фонд закінчує свій діловий рік 1952!
Чи Ви вже вислали свій Національний Даток?
Коверти Українського Конгресового Комітету у Вас під рукою.

ВТРАТА ГРОМАДЯНСТВА ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ

(Примітка: Ця стаття — дванадцята з серії статтей про найважливіші пункти нового закону про Імігрaцію та Натуралізацію. Статті виготовлені Загальною Радою Американської Єдности з метою пояснити новий закон. Детальніше роз'яснення закону можна знайти в 103-х сторінковій книзі англійською мовою Франка Л. Авербаха „Закон про Імігрaцію та Натуралізацію", що її можна дістати, приславши 1 дол. 50 центів чеком чи поштовим переказом до Загальної Ради Американської Єдности, 20 Вест 40 вулиця, Ню Йорк 18, Н. Й.).

Багато натуралізованих громадян побоюються, що новий закон про Імігрaцію та Натуралізацію може спричинитись до втрати уже одержаного громадянства. Це правда, що новий закон запроваджує дві важливі зміни в пунктах закону, що стосуються відібрання громадянства, але ці зміни стосуються тільки до незначного числа людей.

Якщо хтось уже дістав американське громадянство, його права на це громадянство ревно охороняються законом і судами. Його можуть відібрати від нього тільки в тому випадку, коли він зробить якийсь спеціяльний злочин, або коли будуть річеві докази, що він дістав громадянство на підставі фальшивих даних.

Відмова говорити про свою підривну діяльність.

Один з пунктів нового закону підкреслює, що відмова натуралізованого громадянина — протягом десятьох років після його натуралізації свідчити перед Конгресіональним комітетом про свою підривну діяльність може привести до відібрання від такої особи американського громадянства. Але очевидно, що це може свосуватись до дуже невеликого числа людей.

Друга важлива зміна також очевидно не збільшить числа людей, що можуть позбутись громадянства. Раніше натуралізація могла бути відібрана в тих випадках, коли її було здобуто нелеґально або фальшиво. За новим законом натуралізацію можуть відібрати на підставі того, що особа приховала якісь фальшиві факти або подала їх неправдиво. Цю зміну було запроваджено не для того, щоб поширити підстави для відібрання натуралізації, а тому, що при натуралізації завжди ставало питання перед судом, „що вважати за фальш".

Приховані або неправдиві відомості.

Закон не дає певної дефініції про те, що значить „приховання фактів" або „неправдиві свідчення", але подає деякі проступки, що можуть бути підставою відібрання громадянства.

В додаток до згадуваного вже вище — відмови свідчити про свою підривну діяльність — такі проступки можуть бути:

1. Участь у роботі підривної організації протягом п'яти років після натуралізації, якщо натуралізація мала місце після 24 грудня 1952, і якщо натуралізований громадянин відмовився би від натуралізації, якби він був членом організації, коли він подавав прохання про натуралізацію. Його членство в такій організації розглядатиметься, як доказ того, що така особа не зважала на принципи Конституції З'єднаних Держав, хіба, що він зможе довести протилежно.

2. Постійне проживання будь де за кордоном протягом п'яти років після натуралізації.

3. Вихід з армії в умовах інших, ніж почесні. Якщо громадянство було надане на підставі активної служби в американській армії під час Першої чи Другої Світових воєн.

Інші причини.

Подані вище приклади не є єдині причини для відібрання громадянства. Кожне виявлення приховання чи неправдиве освітлення фактів може привести до відібрання громадянства.

Випадки відібрання громадянства трапляються не часто. Наприклад, в 1951 р. було відібрано громадянство від 403 осіб, з них 384 особи були позбавлені громадянства за постійне перебування за кордоном протягом п'яти років після натуралізації. Тільки 19 осіб позбулись громадянства з інших причин.

Втрата посереднього громадянства.

Якщо особа, якій відбирається громадянство, має жінку і дітей, що мають посереднє громадянство через його навуралізацію, вони також втрачають громадянство, хіба, що жінка і діти живуть у З'єднаних Державах під час позбавлення особи громадянства, а це позбавлення відбулося на підставі членства в підривній організації, чи перебування за кордоном чи звільнення з армії за якісь негарні вчинки.

Відібрання натуралізації різниться від втрати громадянства тим, що при відібранні громадянства ім'я такої особи викреслюється зовсім з книг, і вважатиметься, що така особа не була ніколи натуралізована.

Втрата громадянства.

Громадянство може втратити і роджений в Америці і натуралізований громадянин. Причини, з яких американський громадянин може втратити свої громадянські права, в основному ті самі, що існували до затвердження нового закону, а саме:

Коли особа стає підданим якоїсь іншої країни і присягає їй, коли особа вступає до армії чужої країни без спеціяльного дозволу на те від уряду; коли вона бере участь у політичних виборах чужої країни; коли вона офіційно зрікається американського громадянства; коли особа стає дезертиром з армії З'єднаних Держав під час війни; коли вона намагається уникнути військової служби; коли особу обвинувачується в зраді „З'єднаних Держав, в спробі силою скинути уряд З'єднаних Держав і т. д.

Перебування закордоном.

З невеликими винятками, натуралізований громадянин втратить своє громадянство, якщо він постійно живе протягом трьох років за-кордоном в країні, громадянином якої він колись був, або де він народився, або якщо він протягом п'яти років живе в будь якій іншій країні. Короткі наїзди до З'єднаних Держав не рятують ситуації і розглядаються як перерва перебування закордоном, хіба, що така особа дасть докази свого наміру не поривати з З'єднаними Державами (наприклад, коли особа арендує тут будинок чи помешкання або платить податки).

Винятки в цьому відношенні можуть бути тільки: для натуралізованих американських громадян, які працюють за кордоном для американського уряду або для якоїсь американської компанії; для натуралізованих громадян, які живуть за кордоном, бо того вимагає хвороба його самого або когось з близьких членів його родини; для натуралізованих громадян-ветеранів еспансько - американської війни, чи Першої Світової війни, або в деяких випадках ветеранів Другої Світової війни та їх родин; і для натуралізованих громадян, що прожили понад 25 років в З'єднаних Державах після своєї натуралізації. В цьому останньому випадку, якщо натуралізований громадянин хоче жити в країні, якої громадянином він колись був, або де він народився, він мусить мати принаймні 60 років, якщо він хоче зберегти своє американське громадянство.

Загальна Рада.

З КОНЦЕРТОВОЇ ЗАЛІ

ЛІНА КРИЛОВА

Ліна Крилова, студентка найвищого курсу Українського Музичного Інституту, кляси Романа Савицького, виступила дня 6 березня на пятницевому вечорі Літературно-Мистецького Клюбу з самостійним фортепіяновим речіталем. Програма складалася з творів Гайдна, Бетговена, Ліста і Шопена.

Гру Ліни Крилової цікує добре розвинене почуття фортепіянового звучання, гарний, м'який тон, та культурна інтерпретація виконуваних творів. Варіяції ф-моль Гайна виконані стилево. В сонаті д-моль, оп. 31 Бетговена виразно позначилися піяністичні прикмети солістки. Ліста „Гноменрайґен" виконано легко і витончено. Природні дані Ліни Крилової це велика музикальність, та глибоке відчуття виконуваних творів, — і маєтьс явраження, що піяністка з більшою авторитативністю виконує композиції ліричного характеру. Та проте в баляді ґ-моль Шопена і в технічних творах програми виявилися вже доволі добре опановані два інші елементи, необхідні для досконалости повного профілю виконавця, а саме: технічна свобода і піяністичний розмах.

Зовнішня мила поява піяністки, а також її замилування до наполегливої праці віщують на майбутнє гарні успіхи. На бажання численно зібраної публіки п. Крилова виконала прелюд ґіс-моль Рахманінова.

Ліна Крилова уявляє собою цінне надбання в рядах наших виконавців. Гадаємо, що українські імпрезові комітети повинні це взяти до уваги.

Меланія Байлова

ДОСЛІДЖУЮТЬ РИБУ, ЩО ВИВОДИТЬСЯ В УСТАХ МАТЕРІ

Д-р Лестер Р. Аронсон, директор Відділу для дослідів поведінки тварин при Американському Природничому Музею в Ню Йорку, заявив, що до Ніґерії на західному побережжі в Африці, поїде окрема експедиція, дослідити життя риби, яка виводиться в устах матері. Дивну рибу почали досліджувати в ляборатoрії музею п'ятнадцять років назад. Під час війни переконалися, що ця риба має велике значення для харчування людей. Вона цікава тим, що її „діти" залишаються в устах матері так довго доки не можуть жити самостійним життям.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Тов. Свобода, від. 194, повідомляє членів, що в суботу, 28 березня відбудуться чвертьрічні збори Товариства в приміщенні 12 Ст. Маркс Пл. (біля 3 аве.) на 3 поверсі. Початок о год. 6 вечором. Ці збори мають поладнати низку справ переданих їм Загальними Зборами Товариства. Тому приявність загалу членів є дуже побажана. — Управа Тов. „Свобода".

ТАРЗАН, ч. 3037. На місці розташування.

Мювіро тихо провадив стежкою в напрямку до покритого чагарником скалистого горбка.

Із вершка горбка, вони мали загальний вид на все огородження та на галасливу гульню, що виходила від вогню, звертаючися до Гасанового бунгалю. Показуючи на різні будинки, Мюза відмітила один, стережений озброєним арабом. „Це той", вона додала, „в якому тримають мою панію в неволі".